

SZÖVEGÉRTÉS-SZÖVEGALKOTÁS

„B”

MAGYAR MINT IDEGEN NYELV (MID)

Történelem – 1–2. változat

5. évfolyam

TANÁRI ÚTMUTATÓ

Készítette: Hucskó Erzsébet

MID-ötletekkel kiegészítette: Berczeliné Szirmai Márta

A kiadvány az Educatio Kht. kompetenciafejlesztő oktatási program
kerettanterve alapján készült

A kiadvány a Nemzeti Fejlesztési Terv Humán erőforrás-fejlesztési Operatív Program 3.1.1.
központi program (Pedagógusok és oktatási szakértők felkészítése a kompetencia alapú képzés
és oktatás feladataira) keretében készült, a sulíNova oktatási programcsomag
részeként létrejött tanulói információhordozó. A kiadvány sikeres használatához szükséges
a teljes oktatási programcsomag ismerete és használata.
A teljes programcsomag elérhető: www.educatio.hu címen.

Szakmai vezető: Kuti Zsuzsa

Szakmai bizottság: Enyedi Ágnes, dr. Majorosi Anna, dr. Morvai Edit

Szakértő: dr. Majorosi Anna

Nyelvi lektor: Nemoda Judit

Alkotó szerkesztő: Sákovics Lídia

MID-szerző: Berczeliné Szirmai Márta

Felelős szerkesztő: Burom Márton

©

Szerzők: Berczeliné Szirmai Márta, Hucskó Erzsébet

Educatio Kht. 2008.

Tartalom

- 4 Hammurapi törvényei*
1-2. változat
- 20 Az athéni demokrácia kialakulása és működése
- 38 A görög kultúra*
1-2. változat
- 61 Római köztársaság kialakulása, működése, az Itáliai-félsziget meghódítása

---

* MID-es kiegészítések

HAMMURAPI TÖRVÉNYEI

A VERBÁLIS INFORMÁCIÓHORDOZÓK ÁLTAL KÖZVETÍTETT TUDÁS ÉRTELMEZÉSÉRE IRÁNYULÓ KÉPESSÉGFEJLESZTÉS

1-2. változat

MODULLEÍRÁS

A modul célja	A verbális információhordozók által közvetített tudás értelmezésére irányuló készségfejlesztés, az 5. évfolyamos történelem tantárgyhoz kapcsolódó, kifejezetten történelmi szakszövegen keresztül. Cél továbbá a kiválasztott szövegben található ok-okozati összefüggések felismertetése, a történelmi szakkifejezések megértése, használata.
Időkeret	1×45 perc
Ajánlott korosztály	10–11 év (5. évfolyam)
Modulkapcsolódási pontok	<p>Tágabb környezetben:</p> <p>Tantervi kapcsolódások:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Magyar nyelv és irodalom 3., 4. évfolyam • Irodalom 5., 6. évfolyam <p>Kereszttervi kapcsolódások:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Információs és kommunikációs kultúra – a verbális információhordozók megfelelő használata, • szövegalkotás • Tanulás – tankönyvi és egyéb szövegek önálló feldolgozása, megértése, felhasználása • Emberismeret – a törvények azonos módon voltak-e érvényesek minden emberre a múltban? <p>Szűkebb környezetben:</p> <ul style="list-style-type: none"> • A szövegértés-szövegalkotás fejlesztése a történelem tantárgyban • A szociális kompetencia: nyitottság és kíváncsiság az emberi múlt, a régmúltban élt emberek élete, tettei iránt, a törvény előtti egyenlőség elve • Magyar nyelv és irodalom: az idegen szavak, nevek írásmódja <p>Ajánlott megelőző tevékenységek:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Az egyiptomi társadalom és állam, Mezopotámia <p>Ajánlott követő tevékenységek:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Az ókori India és Kína
A képességfejlesztés fókuszai	A szövegértés-szövegalkotás kompetencia kiemelt fejlesztési feladatai: <ol style="list-style-type: none"> 1. a történelmi szakszöveg, a törvény olvasása, értelmezése; 2. a legfontosabb kézikönyvek használata; 3. a törvény előtti egyenlőség elvének értelmezése; 4. a történelmi személyiségek tetteinek értékelése.
MID-kiegészítés: Szint	A feldolgozandó tananyag a tanulónak mind tartalmilag, mind nyelvileg új.

AJÁNLÁS

Az 5. osztályos történelemtankönyvek szövegei esetenként komoly nehézségek elé állítják még a jobban olvasó gyerekeket is. A szakszövegek olvasására fel kell készíteni a tanulókat. A törvényszövegek pedig különösen nehezen értelmezhetők számukra. A feladatok közül a tanulók szövegértési szintjei szerint válasszunk, minden feladat megoldása nem kötelező, azonban minden tanulónak önállóan kell elolvasnia a szövegeket.

Az egyéni haladási tempó alapján válasszuk meg a munkaformákat. Sok esetben hatékonyabb lehet csoportmunka alkalmazása vagy a kooperatív tanulás, mint az egyéni munka. Az óra egyes szakaszaiban természetesen indokolt a közös beszélgetés, a frontális osztálymunka.

Ezen az órán is fontos az ismeretanyag közvetítése, csak most ezt összekapcsoljuk a szövegfeldolgozás, szövegalkotás képességének kiemelt fejlesztésével.

MID-kiegészítés:

A MID-es kiegészítő anyagok készítésénél igyekeztünk minél több szempontot figyelembe venni, bár tudjuk, hogy gyakran a pedagógusoknak egyénre szabott anyagokat kell minden tanuló számára összeállítania, hiszen annyira különbözőek a tanulók (szociokulturális háttér, intellektuális kompetenciák, beilleszkedés a hazai iskolarendszerbe, anyanyelv... tekintetében).

Ezért minden modulhoz kétféle feldolgozási változatot készítettünk: az első változatnál azt feltételeztük, hogy a tanulónak az elsajátítandó anyag tartalmában új, és nyelvileg is kihívást jelent. A második változatnál azt feltételeztük, hogy a tanulónak a modul tartalma túlnyomórészt nem ismeretlen, nyelvileg viszont segítséget igényel.

Ezekkel a kiegészítő anyagokkal elsősorban ötleteket szeretnénk adni, hogyan tud a pedagógus az órakereteken belül a nem magyar anyanyelvű diákoknak segítséget nyújtani.

TÁMOGATÓRENDSZER

A kooperatív tanulással, a csoportmunkával kapcsolatos kiadványok ajánlottak a tanári felkészüléshez. Ezek bibliográfiája a kerettanterv és a koncepció mellékletében található.

Alapfelkészítés a szövegértés-szövegalkotás fejlesztésére (30 órás továbbképzés).

Tanácsadás: a szövegértés-szövegalkotás szakmai bizottságának igénybevétele.

Ajánlott folyóiratok:

História, Rubicon.

Ajánlott ismeretterjesztő könyvek:

Ósi kultúrák, születő államok (Officina Nova, 1991.), Új képes történelem sorozat

Ős Napkelet (Móra, 1979.), Régi képes történelem-sorozatok

MID-kiegészítés:

Magyar értelmező kéziszótár. Akadémiai Kiadó, Budapest.

Kétnyelvű szótárak

ÉRTÉKELÉS

A tanórán a részképességek fejlesztésének különböző fázisaiban:

- szöveges szóbeli értékelés a tanítás során minden lehetséges esetben
- tanulói önértékelés az önálló munka ellenőrzésekor a feladatlap alapján
- a csoportmunka értékelése, csoporttranszor kialakítása

LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ FELADAT GYŰJTEMÉNY
			MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
I. A teljes szöveg áttekintése					
<p>1. A cím értelmezése, az előzetes ismeretek felelevenítése</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mi várható a cím alapján? • <i>Hammurapi törvényei</i> <p>MID-kiegészítés: Ráhangelődés a témára</p>	<p>tájékozódás a szövegben, a cím és a szöveg viszonyára vonatkozó előfeltevések megfogalmazása, a meglévő ismeretek felelevenítése: Hammurapi, törvény</p> <p>MID-kiegészítés: A már megtanult ismeretanyag felrögzítése</p>	<p>Differenciálhatunk a munkaforma megválasztásában, ha csoportmunkát választunk, a csoportok lehetőleg heterogének legyenek.</p> <p>MID-kiegészítés: Differenciálhatóság a munkaforma megválasztásában</p>	<p>frontális, csoportos vagy önálló, az osztály összetételéhez legjobban illeszkedően</p> <p>MID-kiegészítés: egyéni vagy pármunka</p>	<p>beszámoló vagy közös megbeszélés</p>	<p>a szöveg, feladatlap</p> <p>MID-kiegészítés: A MID-es feladatlap 1. feladata (első, második változat)</p>
<p>2. A szöveg áttekintő olvasása, a törvények számozásának, a kiemeléseknek a megfigyelése, értelmezése</p> <p>MID-kiegészítés: Információk beazonosítása a szövegben (scanning)</p>	<p>áttekintő olvasás, a cím alapján kialakult előfeltevés újragondolása, a kiemelt szavak értelmezése</p> <p>MID-kiegészítés: Áttekintő olvasás, kiemelt szavak jelentősége</p>		<p>egyéni vagy csoportos</p> <p>MID-kiegészítés: egyéni vagy pármunka</p>	<p>közös megbeszélés vagy beszámoló</p>	<p>a szöveg, feladatlap</p> <p>MID-kiegészítés: A MID-es feladatlap 2. feladata (első, második változat)</p>

	LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ FELADAT GYŰJTEMÉNY
				MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
3.	Kialakul az olvasási stratégia <i>Várható előfeltétel: a szöveg Hammurapi törvényei közül ismertet néhányat</i>	lényegkiemelés	szóbelimegfogalmazás tanári segítségével,	közös vagy egyéni	beszámoló	
II. A szöveg elolvasása						
	A teljes szöveg olvasása MID-kiegészítés: A teljes szöveg elolvasása	Globális megértés		önálló olvasás MID-kiegészítés: önálló olvasás – feladatmegoldásnál: egyéni vagy pármunka	néma olvasás	a szöveg MID-kiegészítés: A MID-es feladatlap 3., 4., 5., 6. feladata (első, második változat)
1.	A szövegegységek olvasása, megértése A törvények paragrafusokkénti elolvasása csoportokban, a számukra nem érthető törvények aláhúzása	információkeresés, kulcsszavak, egyszerű összefüggések megvalósítása	egyéni munka vagy a csoportok tagjai közötti differenciált feladatelosztás	önálló és csoportos munka	megbeszélés a csoporton belül, majd a csoportok között	feladatlap, szöveg
2.	A szöveg vázlatának elkészítése	a törvények csoportosítása adott szempontok alapján	a csoport közös munkája	csoportos munka, utána frontális	megbeszélés a csoporton belül, majd osztályszinten	feladatlap (3.2 d), esetleg a tanulók füzetete

	LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ FELADAT GYŰJTEMÉNY
				MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
III. Szövegalkotás, a megértettek alkalmazása						
1.	Érvelő szöveg alkotása	szövegértés alapján az új tudás integrációja, nyelvi kreativitás, a meglévő ismeretek aktivizálása, alkalmazkodás a nyelvi szituációkhoz	csoporton belüli differenciálás: mondat, illetve szövegalkotás	heterogén csoportok	csoportos megbeszélés, előadás	feladatlap
2.	A megértés ellenőrzése MID-kiegészítés: A megértés ellenőrzését szolgáló feladatok	a logikai képességek fejlesztése MID-kiegészítés: – szövegkiegészítés (első változat) – rövid szöveg alkotása önállóan (második változat)	tanári segítséggel vagy önállóan	egyéni munka MID-kiegészítés: egyéni munka		feladatlap MID-kiegészítés: A MID-es feladatlap 7. feladata (első, második változat)
	Összegzés, a megértettek felhasználása MID-kiegészítés: A feladatok ellenőrzése		MID-kiegészítés: tanári segítséggel vagy önállóan	MID-kiegészítés: egyéni munka		MID-kiegészítés: MID-es önellenőrzőlap
	Narratív szöveg alkotása	önálló szövegalkotás írásban	képességek szerinti differenciálás	egyéni munka	az elkészült munkák megbeszélése	feladatlap

A FELDOLGOZÁS MENETE

TANÁRI TEVÉKENYSÉG	TANULÓI TEVÉKENYSÉG
I. A teljes szöveg áttekintése	
<p>Az órai feladat meghatározása: Hammurapi törvényei közül fogunk néhányat olvasni. Feladatok:</p> <p>MID-kiegészítés: A tanár az óra elején kiadja a MID-es tanulóknak a MID-es feladatlap szintjüknek megfelelő változatát. Differenciálási lehetőség: a kétféle feladatlap közül azt adja, amelyik a MID-es diák szintjének leginkább megfelel. Az előzetes ismeretek felelevenítése. Ráhangelődés a témára</p> <p>A teljes szöveg áttekintése.</p> <p>1. <i>A cím értelmezése</i> Mi várható a cím alapján? Mit jelent a törvény szó? Milyen törvényt ismertek? Mit tudtok Hammurapiról?</p> <p>MID-kiegészítés: Információk beazonosítása a szövegből (scanning)</p> <p>2. <i>Tájékozódás a szövegben</i> Hány törvénycikket fogunk elolvasni? Mit jelentenek a számok a szövegben?</p> <p>3. <i>A szöveg kiemelt szavainak áttekintése</i> A kiemelt szavak közül az ismertek meghatározása, az ismeretlenek értelmezése.</p> <p>A teljes szöveg elolvasása Szempont: Mennyire szigorúak a törvények? Mely részek a legszigorúbbak?</p> <p>MID-kiegészítés: A teljes szöveg elolvasása. A tanár, ha kell, segít a feladatok megértésében.</p>	<p>MID-kiegészítés: A MID-es tanulók megkapják az óra elején a tanártól a MID-es feladatlapot. A feladatlapon a tanulók az 1. feladattal foglalkoznak egyéni vagy pármunkában. Ha valamit nem értenek, megkérdezik a tanáruktól. Az óra végén megkapják a tanulói önellenőrző lapot.</p> <p>A meglévő ismeretek integrálása. Szükség esetén lexikon- és szótárhasználat.</p> <p>MID-kiegészítés: A MID-es feladatlap 2. feladata (első, második változat)</p> <p>A paragrafusok számának meghatározása: a szövegben tizennégy törvény van. A kiemelt szavak kiválasztása, megbeszélése. A fentiek alapján a szövegolvasási stratégia kialakult: várhatóan Hammurapi törvényeivel foglalkozik a szöveg.</p> <p>Elolvassák a szöveget. Megjelölik azokat a részeket, amelyeket a legszigorúbbnak ítélnék.</p> <p>MID-kiegészítés: A MID-es tanulók elolvassák a szöveget. Megpróbálják a fogalom meghatározások segítségével megoldani a 3., 4., 5., 6. feladatokat (első, második változat). A feladatok megoldása történhet egyéni vagy pármunkában.</p>

TANÁRI TEVÉKENYSÉG	TANULÓI TEVÉKENYSÉG
II. A szövegegységek olvasása, megértése	
<p>Az osztály csoportokra osztása, a szöveg elolvastatása csoportokban esetleg önállóan. Szempont: Húzzátok alá azt a törvényt, amit nem értetek meg!</p> <p>A tanulók számára nem érthető törvények aláhúzatása. A feladatlapon megadott szempontok szerint információkeresés a szövegből.</p> <p>MID-kiegészítés: A megértés ellenőrzése</p> <p><i>Differenciálási lehetőség:</i> A feladatlap különböző nehézségű feladatai közül válogatás a tanulók szövegértési szintje szerint. *-gal jelöltem a munkafüzetben az általam nehéznek vagy nagyon időigényesnek ítélt feladatokat.</p>	<p>A szöveg önálló olvasása.</p> <p>A csoportok megbeszélik a törvényeket, ki hogyan értelmezi.</p> <p>MID-kiegészítés: A MID-es tanulók önállóan megoldják a MID-es feladatlap 7. feladatát (első, második változat).</p> <p>Írásbeli feladat a feladatlapon.</p>
<p>A csoportok beszámolóinak meghallgatása a feladatok megoldásáról, javítás, pótlás.</p>	<p>A megoldások megbeszélése először a csoporton belül, majd összehasonlítása a tanár által bemutatott helyes megoldással.</p>
<p>A vázlat közös elkészítése a megállapítások alapján. Egy lehetséges változat</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Hammurapi törvényei szigorúak voltak. 2. Védtek a magántulajdont. 3. Biztosították a megélhetést a gátak védelmével. 4. Nem ítélték azonosan a különböző társadalmi csoportba tartozó emberek esetében. 	<p>Minden csoport javaslatot tesz a vázlatpontokra.</p>

TANÁRI TEVÉKENYSÉG	TANULÓI TEVÉKENYSÉG
III. Szövegalkotás, a megértettek alkalmazása	
<p>Feladatok:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Bizonyítsd a szöveg alapján, hogy Hammurapi törvényei máshogyan ítélték szabad emberek, muskénuk és rabszolgák esetén! 2. Mi a különbség napjaink törvényei és Hammurapi törvényei között? 3. Hammurapi törvényoszlopán a felirat így kezdődik: <i>„Hogy az erős ne árthasson a gyengének... drága szavaimat emlékkönyvemre írtam és rávéstem képemet, mint az igazságosság királyának képét.”</i> Igaz-e ez a megállapítás? Szempontok a szövegalkotáshoz: érvek felsorakoztatása, logikus sorba állítása, témataratás, minél több és pontosabb információ beleszövése a szövegbe. <p>MID-kiegészítés: A tanár odaadja a MID-es tanulóknak az önellenőrzőlapot.</p>	<p>Heterogén csoportokban dolgoznak. Minden csoport egy témát dolgoz fel, egy-egy feladatot több csoport is megold. Lehetőség adódik a csoportok értékelésére. A csoportok egy-egy tagja olvassa fel az elkészített szöveget. Őt kiválaszthatja a csoport, az osztály vagy a tanár is.</p> <p>MID-kiegészítés: A MID-es tanulók önállóan ellenőrizhetik megoldásaikat.</p>
IV. Összegzés, a megértettek alkalmazása	
<p>Írj elbeszélő szöveget! Adj címet is fogalmazásodnak! <i>Téma: Időutazás. Egy mai ember Hammurapi korába kerül, mit mesélhet, amikor hazajut?</i></p> <p><i>Differenciálási lehetőség: csak mondatokat vagy hosszabb fogalmazást kérünk-e.</i> Az értékelés alapja a szöveg szerkesztettsége, arányossága.</p>	<p>Írásbeli szövegalkotás önállóan.</p>

FELADATLAP (TANÁRI)

1. Ráhangolódás

A várható válaszok zárójelben vannak.

1.1 Nézd meg a szöveg címét!

- Mit jelent a törvény szó? *(Az emberek együttélésének írásba foglalt szabályai.)*
- Mit tudsz Hammurapiról? *(Mezopotámiai uralkodó, törvényoszlopot készíttetett, amire felvésette a törvényeit.)*
- Mit jelentenek a számok a szövegben? *(A törvények sorszámát.)*
- Hány törvénycikket fogunk megismerni? *(Tizenégyet.)*

1.2 Olvasd el a kiemelt szavakat!

Beszélgétek meg közösen, mit jelentenek ezek a szavak, szókapcsolatok.

(Szabad ember: nem tartozik más ember uralma alá. Rabszolga: valamilyen okból más ember uralma alá került ember. Gát: áradáskor a víz mederbe szorítására szolgáló építmény. Adóssága szorongatja: nem tudja kifizetni a tartozását. Szolgálónak küldeni: más emberhez elküldeni szolgálni. Vételár: az az összeg, amennyiért megvásárolható valami.)

1.3 Ezeknek az ismereteknek a birtokában fogalmazd meg, miről fog szólni a szöveg!

(A szöveg arról fog szólni, hogy Hammurapi, mezopotámiai uralkodó hogyan szabályozta országa lakóinak az életét.)

2. A teljes szöveg elolvasása

2.1 Olvassátok el a törvények szövegét, és válaszoljatok a következő kérdésekre!

- Mennyire szigorúak a törvények? Melyiket tartod a legszigorúbbnak és miért?
(Nagyon szigorúak, sokszor büntetnek halállal. Valószínűleg a 15. törvényt mondják, mert nem értik, hogy miért bűn az, ha kiviszik a rabszolgát a városkapun.)
- Húzd alá azt a törvényt, amit érzed szerint nem értettél meg pontosan!
(Valószínűleg a 8. törvényt húzzák majd alá, mert ennek a többszörösen összetett mondatnak a megértése nehéz.)

2.2 Most már ismered a törvények szövegét, válaszolj a kérdésekre!

- Milyen büntetést kapott az, aki...
  - ellopta egy szabad ember gyerekét... *(Öljék meg.)*
  - nem gondozta a gátat... *(Fizesse meg az elpusztult gabona árát.)*
  - nem tudja az adósságát megadni... *(Adják el három évre szolgálónak.)*
  - fiú létére megüti az apját... *(Vágják le a kezét.)*
  - orvosként meggyógyítja a beteg szemét... *(Ha szabad embert gyógyított meg, 10 sékel ezüstöt kap, ha muskénut, akkor 5 sékelt, ha rabszolgát, 2 sékelt.)*

*b) Döntsd el, melyik törvénnyel értesz egyet, melyikkel nem! Csak a törvény számát írd be a táblázatba!

EGYETÉRTEK	NEM ÉRTEK EGYET
Annyira egyéni a tanulói válaszadás, hogy nem lehet előre kiszámítani.	

*c) Válassz ki mind a két csoportból egy-egy törvényt, és indokold meg, miért értesz vele egyet, illetve miért nem! (Az indoklásnál fontos szempont lehet, hogy mennyire igazságos a törvény, mennyire kegyetlen a büntetés.)

d) Írj négy-öt megállapítást, amelyek igazak Hammurapi törvényeire!
(Ezeket a megállapításokat értelmezzük vázlatként. Egy lehetséges megoldás:

1. Hammurapi törvényei szigorúak voltak.
2. Védtek a magántulajdont.
3. Biztosították a megélhetést a gátak védelmével.
4. Nem ítélték azonosan a különböző társadalmi csoportokba tartozó emberek esetében.)

3. A Teljes szöveg elolvasása

4. Szövegalkotás

4.1 Bizonyítsd a szöveg alapján, hogy Hammurapi törvényei máshogyan ítélték különböző társadalmi csoportba tartozó emberek esetén!
(196., 198., 199., 215., 216., 217. törvény)

4.2 Mi a különbség Hammurapi törvényei és napjaink törvényei között?
(A mai magyar törvényekben nem szerepel a halálbüntetés, nem ismerjük a „Szemet szemért, fogat fogért!” elvét, és a törvények mindenkire egyformán vonatkoznak.)

*4.3 Hammurapi törvényoszlopán a következő szöveg olvasható:
„Hogy az erős ne árthasson a gyengének...drága szavaimat emlékkönyvembe írtam és rávésztetem képemet, mint az igazságosság királyának képét.”
Igazak-e ezek a sorok? Állásodat indokold is meg! (Valószínűleg nem lesz a válasz, mert a gyerekek úgy érzik, hogy a legezesettebbeket, pl. a rabszolgákat egyáltalán nem védi a törvény.)

5. Összegzés, a megértettek alkalmazása

Írj elbeszélő fogalmazást: egy mai ember Hammurapi korába jut időgéppel.
Mit mesélhet, amikor hazakerül?

(A szövegalkotás szempontjai fontosabbak, mint a történelmi ismereteké. Tehát: témataratás, tagolás, mondat-szerkesztés.)

HAMMURAPI TÖRVÉNYEI

RÉSZLETEK

8. Ha egy **szabad ember** akár ökröt, akár juhot, akár disznót, akár ladikot lopott: ha az a templomé vagy a palotáé, harmincszorosan térítse meg; ha egy **muskénué**, tízszeresen térítse meg. Ha a tolvaj nem tudja megtéríteni, ölessék meg.
14. Ha egy szabad ember egy szabad ember kiskorú gyermekét ellopja: ölessék meg.
15. Ha egy szabad ember a városkapun kiviszi a palota **rabszolgáját vagy rabszolganőjét...**, ölessék meg.
53. Ha valaki hanyagságból nem erősíti meg a földjén a **gátat**, és a gáton rés nyílik úgy, hogy a megművelt föld víz alá kerül: az elpusztult gabonát az fizesse meg, akinek a gátja átszakadt.
54. Ha nem képes a gabonát megtéríteni: őt magát és vagyonát pénzért eladván, a pénzen osztozzanak meg azok, akiknek a víz elsodorta a gabonáját.
117. Ha egy szabad embert az **adóssága szorongatja**, s ezért feleségét, fiát vagy lányát kénytelen pénzért eladni vagy **szolgálónak küldeni**: annak házában, aki megvette őket vagy a gazdájuk lett, három évig dolgozzanak. A negyedik évben fel kell hogy szabaduljanak.
195. Ha egy fiú megüti az apját, vágják le a kezét.
196. Ha egy szabad ember kiszúrja bárkinek is a szemét a szabadok rendjéhez tartozók közül: szúrják ki az ő szemét is.
198. Ha egy muskénu szemét szúrta ki, vagy egy muskénu csontját törte el: egy mina ezüstöt fizessen.
199. Ha egy szabad ember rabszolgájának szúrta ki a szemét, vagy egy szabad ember rabszolgájának törte el a csontját: fizesse meg a **vételára** felét.
215. Ha egy orvos bronzkéssel súlyos operációt hajt végre egy szabad emberen, és meggyógyítja őt, vagy a bronzkéssel megoperálja a hályogot a szemén, és meggyógyítja a szemét: 10 sékel ezüstöt kapjon.
216. Ha a beteg muskénu: 5 sékel ezüstöt kapjon az orvos.
217. Ha a beteg egy szabad ember rabszolgája: a rabszolga gazdája 2 sékel ezüstöt adjon az orvosnak.
218. Ha egy orvos egy bronzkéssel súlyos operációt hajt végre egy szabad emberen, és a halálát okozza, vagy le akarván venni a hályogot, de tönkreteszi a szemét: vágják le a kezét.

I. FELADATLAP

HAMMURAPI TÖRVÉNYEI

1. Ráhangolódás

- 1.1 Nézd meg a szöveg címét!
- Mit jelent a törvény szó?
  - Mit tudsz Hammurapiról?
  - Mit jelentenek a számok a szövegben?
  - Hány törvénycikket fogunk megismerni?

2. A teljes szöveg áttekintése

- 2.1 Olvasd el a kiemelt szavakat!
- Beszélgétek meg közösen, mit jelentenek ezek a szavak, szókapcsolatok!
- 2.2 Ezeknek az ismereteknek a birtokában fogalmazd meg, miről fog szólni a szöveg!

3. A teljes szöveg elolvasása

- 3.1 Olvassátok el a törvények szövegét, és válaszoljatok a következő kérdésekre!
- Mennyire szigorúak a törvények? Melyiket tartod a legszigorúbbnak és miért?
  - Húzd alá azt a törvényt, amelyet érzed szerint nem értettél meg pontosan!

3.2 Most már ismered a törvények szövegét, válaszolj a kérdésekre!

- Milyen büntetést kapott az, aki...
  - ellopta egy szabad ember gyermekét:
  - nem gondozta a gátat:
  - nem tudja az adósságát megadni:
  - fiú létére megüti az apját:
  - orvosként meggyógyítja a beteg szemét:

- *b) Döntsd el, melyik törvénnyel értesz egyet és melyikkel nem!
Csak a törvény számát írd be a táblázatba!

EGYETÉRTEK	NEM ÉRTEK EGYET

- *c) Válassz ki mind a két csoportból egy-egy törvényt, és indokold meg, miért értesz vele egyet, illetve miért nem!

4. Szövegalkotás

4.1 Írj négy-öt megállapítást, amelyek igazak Hammurapi törvényeire!

4.2 Mi a különbség Hammurapi törvényei és napjaink törvényei között?

*4.3 Hammurapi törvényoszlopán a következő szöveg olvasható:

„Hogy az erős ne árthasson a gyengének...drága szavaimat emlékkönyvembe írtam és rávésettem képemet, mint az igazságosság királyának képét.”

Igazak-e ezek a sorok? Állításodat indokold is meg!

5. Összegzés, a megértettek alkalmazása

Írj elbeszélő fogalmazást a füzetedbe: egy mai ember időgéppel Hammurapi udvarába jut. Mit mesélhet, amikor hazakerül?

MID-kiegészítés:

TANULÓI ÖNELLENŐRZŐLAP**ELSŐ VÁLTOZAT**

1. feladat

1. a)
2. b)
3. a)

2. feladat

- a) 14
- b) szabad ember, muskénu, rabszolga

3. feladat

1. igaz
2. hamis
3. igaz
4. hamis
5. hamis
6. igaz

4. feladat

GYÓGYÍTÁS	215	216	217	218	
LOPÁS	8	14	15		
ERŐSZAK	195	196	198	199	
GAZDÁLKODÁS/MEZŐGAZDASÁG	53	54			
ADÓSSÁG	117				

5. feladat

- a) megölték
- b) megfizette az elpusztult gabonát
- c) a vételár felét megfizette
- d) harmincszorosan térítette meg
- e) levágták a kezét

6. feladat

- a) harmincszorosát
- b) tízszeresét

7. feladat

gátat, hályogot, ezüstöt, adósságom, rabszolga, vételára

MID-kiegészítés:

TANULÓI ÖNELLENŐRZŐLAP**MÁSODIK VÁLTOZAT**

1. feladat

1. a)
2. a)
3. b)
4. a)

2. feladat

- a) 14
- b) a mezopotámiai társadalom 3 osztályát jelentik, tehát az emberek nem voltak egyenlők

3. feladat

1. igaz
2. hamis
3. igaz
4. hamis
5. hamis
6. igaz

4. feladat

GYÓGYÍTÁS	215	216	217	218	
LOPÁS	8	14	15		
ERŐSZAK	195	196	198	199	
GAZDÁLKODÁS/MEZŐGAZDASÁG	53	54			
ADÓSSÁG	117				

5. feladat

196, 198, 199
215, 216, 217

6. feladat

- halálbüntetés, megölik
- levágják a kezét
- kiszúrnak a szemét
- pénzbüntetés

7. feladat

- a) Magyarországon nincsen halálbüntetés, illetve csonkítás, csak a szabadságát veszik el a büntetettnek.
Nincs társadalmi osztálybeli megkülönböztetés, minden ember „egyenlő” stb.
- b) egyéni

AZ ATHÉNI DEMOKRÁCIA KIALAKULÁSA ÉS MŰKÖDÉSE

A VIZUÁLIS ÉS VERBÁLIS
INFORMÁCIÓHORDOZÓK
ÁLTAL KÖZVETÍTETT TUDÁS
EGYÜTTES ÉRTELMEZÉSÉRE
IRÁNYULÓ KÉPESSÉGFEJLESZTÉS

MODULLEÍRÁS

<p>A modul célja</p>	<p>A verbális és képi információhordozók által közvetített tudás értelmezésére irányuló készségfejlesztés az 5. évfolyamos történelem tantárgyhoz kapcsolódó ábrákon, grafikonokon és különböző műfajú szövegeken keresztül. További cél a kiválasztott szövegben található ok-okozati összefüggések felismertetése, a történelmi szakkifejezések megértése, használata, a történelmi idő érzékeltetése, az ábrák, grafikonok értelmezése.</p>
<p>Időkeret</p>	<p>2×45 perc</p>
<p>Ajánlott korosztály</p>	<p>10–11 év (5. évfolyam)</p>
<p>Modulkapcsolódási pontok</p>	<p>Tágabb környezetben:</p> <p>Tantervi kapcsolódások:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Magyar nyelv és irodalom 3., 4. évfolyam • Irodalom 5., 6. évfolyam <p>Keresztantervi kapcsolódások:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Információs és kommunikációs kultúra – a verbális információhordozók megfelelő használata, • szövegalkotás • Tanulás – tankönyvi és egyéb szövegek önálló feldolgozása, megértése, felhasználása <p>Szűkebb környezetben:</p> <ul style="list-style-type: none"> • A szövegértés-szövegalkotás fejlesztése a történelem tantárgyban • A szociális kompetencia: nyitottság és kíváncsiság az emberi múlt, a régmúltban élt emberek élete, tettei iránt, • Magyar nyelv és irodalom: az idegen szavak, nevek írásmódja <p>Ajánlott megelőző tevékenységek:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Spárta társadalma, a görög–perzsa háborúk <p>Ajánlott követő tevékenységek:</p> <ul style="list-style-type: none"> • A görögök kultúrája
<p>A képességfejlesztés fókuszai</p>	<p>A szövegértés-szövegalkotás kompetencia kiemelt fejlesztési feladatai:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. a különböző műfajú folyamatos szövegek értő olvasása, értelmezése; 2. a legfontosabb kézikönyvek használata; 3. milyen ismeretek olvashatók le a grafikonokról és az ábrákról? 4. szövegalkotás elképzelt témában.

AJÁNLÁS

Az 5. osztályos történelemtankönyvek szövegei esetenként komoly nehézségek elé állítják még a jobban olvasó gyerekeket is. A szakszövegek olvasására fel kell készíteni a tanulókat. A két óra célja, hogy különböző ábrákkal, grafikonokkal, szövegekkel ismerkedjenek meg a tanulók, és tudják azokat értelmezni, belőlük információkat gyűjteni.

A feladatok közül a tanulók szövegértési szintjei szerint válasszunk, minden feladat megoldása nem kötelező, azonban minden tanulónak önállóan kell elolvasnia a szövegeket. Ezért határoztuk meg a modulra szánt időkeretet két órában.

Az egyéni haladási tempó alapján válasszuk meg a munkaformákat. Sok esetben hatékonyabb lehet csoportmunka alkalmazása vagy a kooperatív tanulás, mint az egyéni munka. Az órák egyes szakaszaiban természetesen indokolt a közös beszélgetés, a frontális osztálymunka.

Ezekon az órákon is fontos az ismeretanyag közvetítése, csak most ezt összekapcsoljuk a szövegfeldolgozás, szövegalkotás képességének kiemelt fejlesztésével.

TÁMOGATÓRENDSZER

A kooperatív tanulással, a csoportmunkával kapcsolatos kiadványok ajánlottak a tanári felkészüléshez. Ezek bibliográfiája a kerettanterv és a koncepció mellékletében található.

Alapfelkészítés a szövegértés-szövegalkotás fejlesztésére (30 órás továbbképzés).

Tanácsadás: a szövegértés-szövegalkotás szakmai bizottságának igénybevétele.

Ajánlott folyóiratok:

História, Rubicon.

Ajánlott ismeretterjesztő könyvek:

Hellász fénykora (Móra, 1982.), Régi Képes történelem-sorozat,

Demokrácia (Tessloff – Babilon, 1998.), Mi micsoda? sorozat,

Az ókori Görögország (Tessloff – Babilon, 2000), Mi micsoda sorozat.

ÉRTÉKELÉS

A tanórán a részképességek fejlesztésének különböző fázisaiban:

- szöveges szóbeli értékelés a tanítás során minden lehetséges esetben
- tanulói önértékelés az önálló munka ellenőrzésekor a feladatlap alapján
- a csoportmunka értékelése, csoportrangsor kialakítása

MODULVÁZLAT

LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ FELADAT GYŰJTEMÉNY
			MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
I. A teljes szöveg áttekintése					
<p>1. Ráhangolódás, ismétlés Mit tanultunk Spártáról? Mit jelent szerintük a demokrácia szó? Mit jelent az Idegen szavak szótára és az Értelmező kézi-szótár szerint?</p> <p>A cím értelmezése Mi várható a cím alapján? <i>Az athéni demokrácia</i></p>	<p>a meglévő ismeretek összegyűjtése</p> <p>tájékozódás a szövegben, a cím és a szöveg viszonyára vonatkozó előfeltevések megfogalmazása</p>		<p>frontális, csoportos vagy önálló, az osztály összetételéhez legjobban illeszkedően</p>	<p>közös megbeszélés</p>	<p>a szöveg, <i>Idegen szavak szótára,</i> <i>Értelmező kézi-szótár,</i> feladatlap</p>
<p>2. A szöveg áttekintő olvasása, a fejezetcímek, a kiemelések, az ábrák, grafikonok megfigyelése</p>	<p>áttekintő olvasás, a cím alapján kialakult előfeltevés újragondolása, a kiemelt szavak, ábrák, grafikonok értelmezése</p>	<p>Differenciálhatunk a munkaforma megválasztásában, ha csoportmunkát választunk, a csoportok lehetőleg heterogének legyenek.</p>	<p>egyéni vagy csoportos</p>	<p>közös megbeszélés vagy beszámoló</p>	<p>a szöveg, szótárak, feladatlap</p>
<p>3. Kialakul az olvasási stratégia <i>Várható előfeltevés: a szöveg az athéni demokrácia kialakulásáról, működéséről foglalkozik.</i></p>	<p>lényegkiemelés</p>	<p>szóbeli megfogalmazás tanári segítséggel</p>	<p>közös vagy egyéni</p>	<p>beszámoló</p>	

LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ FELADAT GYŰJTEMÉNY
			MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
II. A szöveg elolvasása					
A teljes szöveg olvasása	Globális megértés		önálló olvasás	néma olvasás	a szöveg
A szövegegységek olvasása, megértése					
1. A szöveg fejezeteinek elolvasása párokban	információkeresés, egyszerű összefüggések megtalálása, ok-okozati viszonyok felfedezése	a 6 fős csoporton belül párok kialakítása, a párok közötti differenciált feladatelosztás	páros és csoportos munka	megbeszélés a párok tagjai, majd a csoporton belül	feladatlap, szöveg, segédkönyvek,
2. A szöveg vázlatának elkészítése	lényegkiemelés	a párok, majd a csoport tagjai együtt oldják meg a feladatot	csoportmunka	megbeszélés	feladatlap, esetleg a tanulók füzetje
III. Szövegalkotás, a megértettek alkalmazása					
1. Szituációs gyakorlatok	szövegértés alapján az új tudás integrációja, nyelvi kreativitás, a meglévő ismeretek aktivizálása, alkalmazkodás a nyelvi szituációkhoz	csoporton belüli differenciálás: mondat- illetve szövegalkotás	heterogén csoportok	csoportos megbeszélés, előadás	feladatlap

	LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ FELADAT GYŰJTEMÉNY
				MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
2.	A megértés ellenőrzése	a logikai képességek fejlesztése	tanári segítséggel vagy önállóan	egyéni munka		feladatlap
	Összegzés, a megértettek felhasználása					
	Érvelő szöveg alkotása	önálló szövegalkotás írásban	képességek szerinti differenciálás	egyéni munka	az elkészült munkák megbeszélése	feladatlap

A FELDOLGOZÁS MENETE

TANÁRI TEVÉKENYSÉG	TANULÓI TEVÉKENYSÉG
I. A teljes szöveg áttekintése	
<p>Az órai feladat meghatározása: Az athéni demokrácia kialakulása, működése. Feladatok:</p> <p>Ráhangelődés A Spártáról tanultak felelevenítése. A demokrácia fogalmának megbeszélése.</p> <p>A teljes szöveg áttekintése. 1. <i>A cím értelmezése</i> Mi várható a cím alapján? Hány fő egység várható? Mit olvashatunk le az ábrákról, grafikonokról?</p> <p>2. <i>Tájékozódás a szövegben</i> Hány fejezetből, bekezdésből áll?</p> <p>3. <i>A szöveg kiemelt szavainak áttekintése</i> A kiemelt szavak közül az ismertek meghatározása, az ismeretlenek értelmezése.</p> <p>4. <i>2-3 előzetes kérdés megfogalmazása a szöveghez</i></p>	<p>Megállapítják, hány részből áll a szöveg. Mi lesz a témája? Mit olvashatunk le az ábrákról, grafikonokról?</p> <p>A szövegegységek számának meghatározása: a szöveg három egységből áll.</p> <p>A kiemelt szavak kiválasztása. Az ismertek megbeszélése: <i>népgyűlés, démosz esküdtszék</i>, az ismeretlenek megjelölése: <i>bulé, sztratégosz, arkhón</i></p> <p>A kérdések megfogalmazása. A fentiek alapján a szövegolvasási stratégia kialakult: várhatóan az athéni demokrácia kialakulásával, működésével foglalkozik a szöveg.</p>
<p>A teljes szöveg elolvasása Szempont: annak megfigyelése, mennyiben más ma a demokrácia működése, mint Athénban volt.</p>	<p>Eloolvassák a szöveget. Egy-két mondatban megfogalmazzák a választ.</p>

TANÁRI TEVÉKENYSÉG	TANULÓI TEVÉKENYSÉG
II. A szövegegységek olvasása, megértése	
<p>Az osztály csoportokra, azon belül párokra osztása, a szöveg egységenkénti elolvasatása páronként.</p>	<p>A kijelölt rész önálló olvasása. (Minden csoport elolvassa az egész szöveget.)</p>
<p>A feladatlapon megadott szempontok szerint információkeresés a szövegből. *-gal jelöltem a munkafüzetben az általam nehéznek vagy nagyon időigényesnek ítélt feladatokat.</p>	<p>Írásbeli feladatok megoldása a feladatlapon páronként. A csoporton belül megbeszélik a megoldásokat, majd a csoportok megismerik és értékelik egymás munkáját.</p>
III. Szövegalkotás, a megértettek alkalmazása	
<p>Feladatok: A csoport tagjai athéni polgárok a népgyűlésen. Döntést kell hozniuk a következő témákban: – A kincstárnokok beszámolója az elmúlt időszak kiadásairól. – Athén békét kössön-e egy vele háborúba keveredett városállammal? – Építsenek-e új templomot az Akropoliszon vagy inkább korszerűsítsék a kikötőt? – Sztratégoszt kell választani. A két jelölt közül kit választanak?</p> <p>A csoport minden tagja kapjon szerepet a jelenet eljátszásában. A csoport együtt alkossa meg a szöveget. Azt, hogy melyik csoport melyik témát dolgozza fel, eldöntheti a tanár is a csoportok összetételének ismeretében, de ki is sorsolhatják.</p> <p>Szempontok a szövegalkotáshoz: ötletesség, érdekes előadás, témataartás, a második esetben minél több és pontosabb információ beleszövése a szövegbe.</p> <p>A megértés ellenőrzése a feladatlap alapján</p> <p>Összegzés, a megértettek alkalmazása Írj érveket arról, hogy szívesen éltél volna-e Periklész korában?</p> <p>Az értékelés alapja az érvek logikussága, szerkesztettsége.</p>	<p>Az osztály négy heterogén csoportban dolgozik.</p> <p>A csoport együtt adja elő az elkészített jelenetet, ügyelve arra, hogy mindenkinek legyen valamilyen feladata, szerepe.</p> <p>A feladatlap összefoglaló feladatának megoldása. A csoportok figyelik és ki-javítják egymás munkáját.</p> <p>Írásbeli szövegalkotás önállóan.</p>

FELADATLAP (TANÁRI)

1. Ráhangelődés

A várható válaszok zárójelben vannak.

- 1.1 Mit tanultunk, kik vehettek részt Spártában a népgyűlésen?

(Minden 30. életévét betöltött spártai férfi.)

Kik irányították a városállam életét?

(A népgyűlés, két király, a népgyűlések között a vének tanácsa.)

- 1.2 Mit jelent számodra a demokrácia kifejezés?

(Minden válasz elfogadható, aminek bármi köze is van a demokrácia fogalmához.)

Nézzük meg, mit ír róla az *Idegen szavak szótára* és az *Értelmező kéziszótár*?

Gyűjtsük össze azokat a szavakat, kifejezéseket, amelyek a demokrácia szóról eszünkbe jutnak!

(A tanár ügyeljen arra, hogy a fogalmak logikailag csoportosítva kerüljenek fel a táblára.

A tanulók még nem képesek ilyen jellegű csoportosításra.)

2. A teljes szöveg áttekintése

- 2.1 Szerinted a cím alapján miről fog szólni a szöveg?

- 2.2 Olvasd el a fejezetcímeket, a kiemelt szavakat, tanulmányozd az ábrákat!

Változott-e az elképzelésed a szöveg tartalmát illetően?

- 2.3 Írj két vagy több kérdést, ami eddigi ismereteid alapján kapcsolódhat a szöveghez!

(Lehetséges kérdések: Mi a démosz? Milyen intézmények voltak az athéni demokráciában?

Hogyan alakult ki az athéni demokrácia?

Milyen szerepe lehetett a szabad, attikai, 20. életévét betöltött férfinak?)

3. A teljes szöveg elolvasása

Olvasd el a számodra kijelölt részt, és a pároddal megbeszélve válaszoljatok a kérdésekre!

- 1.1 Az első részhez kapcsolódó feladatok:

- 3.1.1 Írd ki a szövegből, mit tudtál meg Szolónról, Kleiszthenésről, Periklészről!

- 3.1.2 Hány év alatt alakult ki Athénban demokrácia? *(kb 100 év alatt)*

- *3.1.3 A Szolón idején élt teljes jogú athéni férfinak a testvére, fia, unokája, dédunokája részt vehetett-e Periklész idején a népgyűlésen?

(unokája, esetleg dédunokája)

3.2 A második részhez kapcsolódó feladatok:

3.2.1 A szövegben egyszer azt olvashatod, hogy 18 éves korától vehet részt a politikai életben a fiú, utána pedig azt, hogy 20 éves korától. Melyik az igaz, és miért?
(Mindkettő, 18 éves korától a démosz ügyeinek intézésében vehetett részt, 20 éves korától pedig a népgyűlésen.)

3.2.2 Húzd alá azt a mondatot, amely arra ad választ, hogy először miért csak a démosz ügyeivel foglalkozhatott a fiú!
(Sajátjai között tanult meg politizálni, döntéseket hozni.)

3.2.3 A szöveg alapján állapítsd meg, hogy részt vehetett-e az athéni népgyűlésen:

- gazdag milétoszi születésű kereskedő, aki öt éve Athénban él (*nem*)
- Periklész 17 éves fia (*nem*)
- egy gazdag athéni hajótulajdonos gyerekeit tanító rabszolga (*nem*)
- 21 éves athéni fegyverkovács (*igen*)
- özvegyasszony, akinek a férje gazdag kereskedő volt (*nem*)

3.2.4 Olvasd le a grafikonokról, a lakosság hány százaléka volt Athénban és Spártában teljes jogú polgár, illetve rabszolga!

3.3 A harmadik részhez kapcsolódó feladatok:

3.3.1 Keresd ki a szövegből, mit jelentenek a következő szavak!
Írd le röviden a jelentésüket!

Bulé

Sztratégosz

Arkhón

Esküdtszék

3.3.2 Húzd alá a szövegben azt a mondatot, amely azt bizonyítja, hogy a népgyűlés a legfontosabb intézmény Athénban!
(A tisztségviselők a népgyűlésnek tartoztak felelősséggel.)

3.3.3 Rakd sorba az összekeveredett mondatokat!

3. A politikai életben való részvételért fizetés jár.

1. A hivatalviselés idejére az athéni polgároknak saját munkájukat fel kellett adniuk.

2. A szegényebbek nem vállaltak hivatalt.

3.3.4 Mi a különbség a választás és a sorsolás között?

Szerinted a sztratégoszt miért választották?

(A választás alapja a tehetség, rátermettség, a sorsolásé a véletlen. A jelentkezők közül sorsoltak. A hadvezéri feladatok ellátásához tehetség kellett.)

3.3.5 Az ábra alapján állapítsd meg, hány fő vesz részt a politikai életben Athénban, illetve

Spártában két népgyűlés között!

Milyen következtetést tudsz ebből levonni?

(Spártában 35 fő, Athénban 6519 fő. Athénban demokrácia volt.)

4. Vázlatkészítés

4.1 Minden pár írja ki az általa olvasott szövegrész kulcsszavait!

(1. rész: Szolón, adósságok eltörlése, Kleiszthenész, minden polgár tagja a népgyűlésnek,

2. rész: szabad, attikai, 20. életévét betöltött férfi,

3. rész: a népgyűlés havonta 4-5 alkalommal ülésezett, bulé, esküdtszék, sztratégosz, kincstárnok, arkhón.

4.2 Készítsétek el közösen a kulcsszavak alapján a vázlatot!

(Egy lehetséges változat: 1.a Szolón – eltörli az adósságokat.

1.b Kleiszthenész – Minden polgár tagja a népgyűlésnek.

2. szabad attikai 20. életévét betöltött férfi.

3.a A népgyűlés havonta 4-5 alkalommal ülésezik.

3.b bulé, esküdtszék, sztratégosz, kincstárnok, arkhón.)

5. Szövegalkotás

Teljes jogú athéni polgárok vagytok. Írjatok egy rövid jelenetet a tanárotok által megadott témáról! Ügyeljete arra, hogy mindenkinek legyen szerepe! Készüljete fel a jelenet előadására.

6. A megértés ellenőrzése

Egészítsétek ki a következő szöveget!

Mintegy száz év leforgása alatt jött létre Athénban a **demokrácia**. Legfontosabb intézmény a **népgyűlés** volt.

A népgyűlésen részt vehetett minden **szabad, attikai, 20. életévét betöltött férfi**.

A népgyűlések közötti időszakban az állam ügyeit az **ötszázak tanácsa** intézte. A sztratégosz és a kincstárnok kivételével a többi tisztséget **sorsolás** útján töltötték be.

7. Összegzés, a megértettek alkalmazása

Írd le, szívesen éltél volna-e Periklész korában, és miért!

(A tanulók minden érve megbeszélést, értékelést igényel.)

AZ ATHÉNI DEMOKRÁCIA KIALAKULÁSA ÉS MŰKÖDÉSE

1. Az athéni demokrácia kialakulása

Az athéni **demokrácia** megalapozója Szolón volt. A parasztok, kereskedők és kézművesek kilátástalan gazdasági és politikai helyzete miatt kialakult elégedetlenség zaklatott időszakot hozott Athénra a Kr. e. 6. században. A béke és a rend helyreállítása érdekében Szolón Kr. e. 594-ben különböző törvényeket alkotott. Ezek közül a legfontosabb, hogy megszabadította a szegényeket adósságaiktól, nehogy arra kényszerüljenek, hogy választások idején el kelljen adniuk szavazati jogukat.

Az igazi demokráciát Kleiszthenész reformjai teremtették meg Kr. e. 508-ban. Minden polgárt egyenlő szavazati joggal ruháztak fel, és bárki, bármely hivatalra megválasztathatta magát. Minden polgár a **népgyűlés** tagja volt.

A perzsa háborúk miatt csak Kr. e. 490 után, Periklész idejében adódott arra lehetőség, hogy az athéni állam politikai intézményei békében is működjenek.

2. Kik vehettek részt a népgyűlésen?

Amikor Athénban egy fiú betöltötte 18. életévét, nevét feljegyezték a démosz tagjai közé. Ettől kezdve részt vehetett a démosz ügyeinek intézésében. Sajátjai között tanult meg politizálni, döntéseket hozni. Természetesen az emberek előtti megszólalást is meg kellett tanulniuk ezeknek a fiúknak.

Athénban mindenkinek jogában állt részt venni a népgyűlés ülésein, aki **szabad, attikai, 20. életévét betöltött férfi** volt. Pusztán az „ülésterem” méretei (egyszerre 6000 ember fért el), a távolságok és az egyéni elfoglaltságok szabtak határt a részvételnek.

Nők egyáltalán nem vehettek részt a politikai élet gyakorlásában. Közben tartották a család

pénzügyeit, mindennapi életét, de a törvény előtt az apjuk vagy a férjük képviselte őket.

Ugyanígy kizárták a népgyűlésről a külföldieket és természetesen a rabszolgákat is.

3. Az athéni demokrácia intézményei és működésük

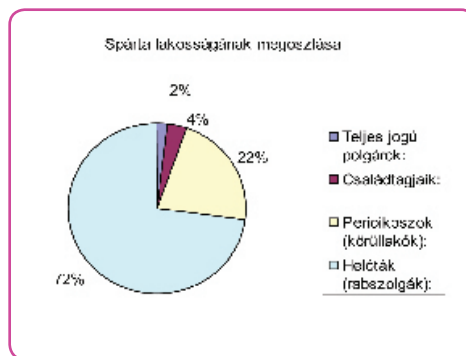
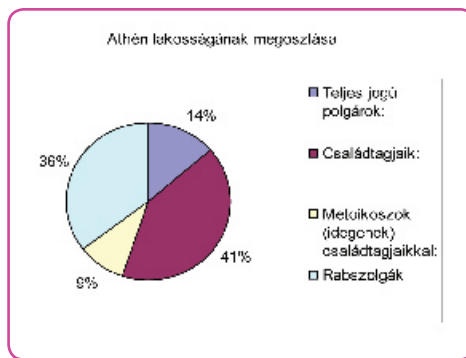
A népgyűlés **havonta 4-5 alkalommal ülésezett**. Döntöttek a háború és béke kérdéséről, a pénzügyekről, ellenőrizték a hivatalnokok

számadásait. Megválasztották, kisorsolták a tisztviselőket, és cserépszavazást tartottak hazaárusítási ügyekben.

Természetesen az állam ügyeit a népgyűlések közötti időben is intézni kellett. Ehhez olyan intézmények kellettek, melyeknek tagjai „foglalkozásként” politizáltak. Ilyen volt az ötszázak tanácsa, a **bulé**, amelynek tagjait sorshúzással jelölték ki. A tanács folyamatos működését úgy biztosították, hogy az év egy tizedében az 500 főből ötvennek mindig az agórán kellett tartózkodnia, hogy intézze az állam ügyeit. Az ötszázak tanácsának élére minden nap új elnököt jelöltek.

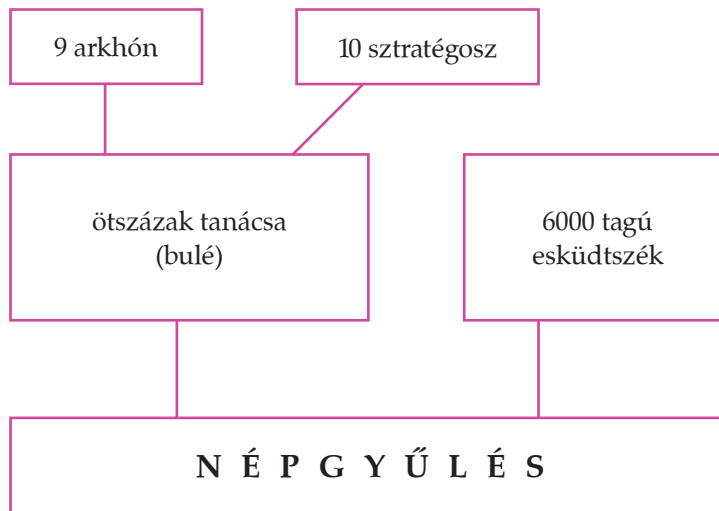
A legfelsőbb bírói testület a 6000 tagból álló **esküdtszék** volt. Tagjait szintén sorshúzással választották. A hazaárusítási ügyeket kivéve minden peres ügyben ők döntöttek. Egy-egy peres ügynél az esküdtszéknek legalább 200 esküdtnak kellett alkotnia.

A szervezetek mellett az egyének is részt vettek az állam irányításában, különböző tisztségekben. Ilyen tisztség volt a választott **sztratégosz (hadvezér)**, **kincstárnok**, vagy a sorsolással kijelölt irányító, az **arkhón**. Ezek a tisztségviselők a népgyűlésnek tartoztak felelősséggel.

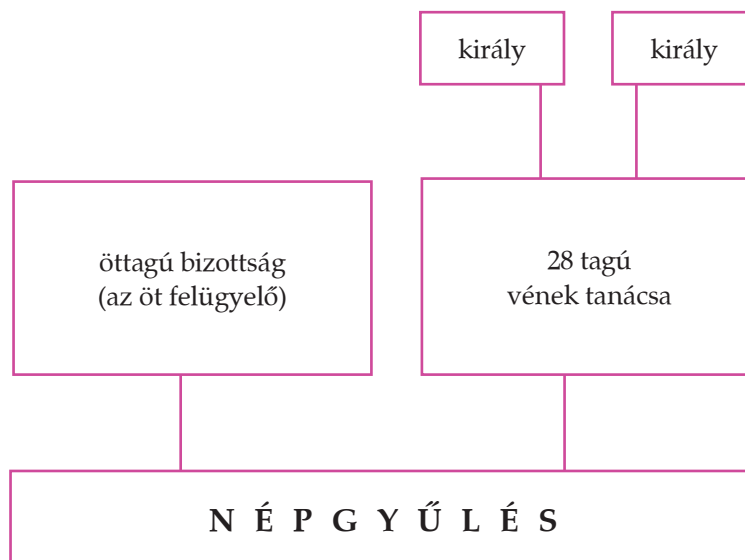

Jól látható, hogy az állam vezetése sok emberre rótt állandó kötelezettséget. A szegényebbek viszont csak akkor vállalhattak hivatalt, ha az fizetéssel járt, hiszen a hivatalviselés idejére saját munkájukat fel kellett adniuk.

Az athéni állam felépítése:

A spártai állam igazgatásának felépítése:

III. FELADATLAP

AZ ATHÉNI DEMOKRÁCIA KIALAKULÁSA

1. Ráhangolódás

1.1 Mit tanultunk, kik vehettek részt Spártában a népgyűlésen?

Kik irányították a városállam életét?

1.2 Mit jelent számodra a demokrácia kifejezés?

Nézzük meg, mit ír róla az *Idegen szavak szótára* és az *Értelmező kéziszótár*?

Gyűjtsük össze azokat a szavakat, kifejezéseket, amelyek a demokrácia szóról eszünkbe jutnak!

---

2. A teljes szöveg áttekintése

2.1 Szerinted a cím alapján miről fog szólni a szöveg?

2.2 Olvasd el a fejezetcímeket, a kiemelt szavakat, tanulmányozd az ábrákat!

Változott-e az elképzelésed a szöveg tartalmát illetően?

2.3 Írj két vagy több kérdést, ami eddigi ismereteid alapján kapcsolódhat a szöveghez!

---

3. A teljes szöveg elolvasása

Olvasd el a számodra kijelölt részt és a pároddal megbeszélve válaszoljatok a kérdésekre!

1.1 Az első részhez kapcsolódó feladatok:

3.1.1 Írd ki a szövegből, mit tudtál meg Szolónról, Kleiszthenésről, Periklészről!

Szolón: _____

_____

Kleiszthenész: _____

_____

Periklész: _____

_____

3.1.2 Hány év alatt alakult ki Athénban a demokrácia?

_____

*3.1.3 A Szolón idején élt teljes jogú athéni férfinak a testvére, fia, unokája, dédunokája részt vehetett-e Periklész idején a népgyűlésen?

_____

_____

3.2 A második részhez kapcsolódó feladatok:

3.2.1 A szövegben egyszer azt olvashatod, hogy 18 éves korától vehet részt a politikai életben a fiú, utána pedig azt, hogy 20 éves korától. Melyik az igaz, és miért?

_____

_____

_____

_____

3.2.2 Húzd alá azt a mondatot, amely arra ad választ, hogy először miért csak a démosz ügyeivel foglalkozhatott a fiú!

3.2.3 A szöveg alapján állapítsd meg, hogy részt vehetett-e az athéni népgyűlésen:

- gazdag milétoszi születésű kereskedő, aki öt éve Athénban él _____
- Periklész 17 éves fia _____
- egy gazdag athéni hajótulajdonos gyerekeit tanító rabszolga _____
- 21 éves athéni fegyverkovács _____
- özvegyasszony, akinek a férje gazdag kereskedő volt _____

3.2.4 Olvasd le a grafikonokról, a lakosság hány százaléka volt Athénban és Spártában teljes jogú polgár illetve rabszolga!

3.3 A harmadik részhez kapcsolódó feladatok:

3.3.1 Keresd ki a szövegből, mit jelentenek a következő szavak!

Bulé _____

_____

Sztratégosz _____

_____

Arkhón _____

_____

Esküdtszék _____

_____

3.3.2 Húzd alá a szövegben azt a mondatot, amely azt bizonyítja, hogy a népgyűlés a legfontosabb intézmény Athénban!

3.3.3 Rakd sorba a szöveg összekeveredett mondatait!

A politikai életben való részvételért fizetés jár.

A hivatalviselés idejére az athéni polgároknak saját munkájukat fel kellett adniuk.

A szegényebbek nem vállaltak hivatalt.

3.3.4 Mi a különbség a választás és a sorsolás között? Szerinted a sztratégoszt miért választották?

3.3.5 Az ábra alapján állapítsd meg, hány fő vesz részt a politikai életben Athénban, illetve Spártában két népgyűlés között! Milyen következtetést tudsz ebből levonni?

---

4. Vázlatkészítés

4.1 Minden pár írja ki az általa olvasott szövegrész kulcsszavait!

4.2. Készítsétek el közösen a kulcsszavak alapján a vázlatot!

---

5. Szövegalkotás

Teljes jogú athéni polgárok vagytok. Írjatok egy rövid jelenetet a tanárotok által megadott témáról! Ügyeljetek arra, hogy mindenkinek legyen szerepe! Készüljetek fel a jelenet előadására!

6. A megértés ellenőrzése

Egészítsétek ki a következő szöveget!

Mintegy száz év leforgása alatt jött létre Athénban a _____

Legfontosabb intézménye a _____ volt.

A népgyűlésen részt vehetett minden _____

A népgyűlések közötti időszakban az állam ügyeit az _____ intézte.

A sztratégosz és a kincstárnok kivételével a többi tisztséget _____ útján

töltötték be.

7. Összegzés, a megértettek alkalmazása

Írd le, szívesen éltél volna-e Periklész korában, és miért!

A GÖRÖG KULTÚRA

A VIZUÁLIS ÉS VERBÁLIS
INFORMÁCIÓHORDOZÓK
ÁLTAL KÖZVETÍTETT TUDÁS
EGYÜTTES ÉRTELMEZÉSÉRE
IRÁNYULÓ KÉPESSÉGFEJLESZTÉS

1-2. változat

MODULLEÍRÁS

A modul célja	A verbális és képi információhordozók által közvetített tudás értelmezésére irányuló készségfejlesztés az 5. évfolyamos történelem tantárgyhoz kapcsolódó ismeretterjesztő szövegeken keresztül. A kiválasztott szövegben található ok-okozati összefüggések felismertetése, a történelmi szakkifejezések megértése, használata.
Időkeret	1×45 perc
Ajánlott korosztály	10–11 év (5. évfolyam)
Modulkapcsolódási pontok	<p>Tágabb környezetben:</p> <p>Tantervi kapcsolódások:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Magyar nyelv és irodalom 3., 4. évfolyam • Irodalom 5., 6. évfolyam <p>Kereszttantervi kapcsolódások:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Információs és kommunikációs kultúra – a verbális információhordozók megfelelő használata, • szövegalkotás • Tanulás – tankönyvi és egyéb szövegek önálló feldolgozása, megértése, felhasználása <p>Szűkebb környezetben:</p> <ul style="list-style-type: none"> • A szövegértés-szövegalkotás fejlesztése a történelem tantárgyban • A szociális kompetencia: nyitottság és kíváncsiság az emberi múlt, a régmúltban élt emberek élete, tettei iránt, • Magyar nyelv és irodalom: az idegen szavak, nevek írásmódja <p>Ajánlott megelőző tevékenységek:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Az athéni demokrácia <p>Ajánlott követő tevékenységek:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nagy Sándor birodalma
A képességfejlesztés fókuszai	A szövegértés-szövegalkotás kompetencia kiemelt fejlesztési feladatai: <ol style="list-style-type: none"> 1. a folyamatos szövegek értő olvasása, értelmezése; 2. a legfontosabb kézikönyvek használata; 3. a tárgyi emlékek szerepe a történelemben; 4. a fennmaradt tárgyi emlékek megbecsülése
MID-kiegészítés: Szint	A feldolgozandó tananyag a tanulónak mind tartalmilag, mind nyelvilag új.

AJÁNLÁS

Az 5. osztályos történelemtankönyvek szövegei esetenként komoly nehézségek elé állítják még a jobban olvasó gyerekeket is. A szakszövegek olvasására fel kell készíteni a tanulókat. Az óra célja, hogy szövegekkel, képekkel ismerkedjenek meg a tanulók, és tudják azokat értelmezni, belőlük információkat gyűjteni.

A feladatok közül a tanulók szövegértési szintjei szerint válasszunk, minden feladat megoldása nem kötelező, azonban minden tanulónak önállóan kell elolvasnia a szövegeket. Az egyéni haladási tempó alapján válasszuk meg a munkaformákat. Sok esetben hatékonyabb lehet csoportmunka alkalmazása vagy a kooperatív tanulás mint az egyéni munka. Az órák egyes szakaszaiban természetesen indokolt a közös beszélgetés, a frontális osztálymunka.

Ezekon az órákon is fontos az ismeretanyag közvetítése, csak most ezt összekapcsoljuk a szövegfeldolgozás, szövegalkotás képességének kiemelt fejlesztésével.

MID-kiegészítés:

A MID-es kiegészítő anyagok készítésénél igyekeztünk minél több szempontot figyelembe venni, bár tudjuk, hogy gyakran a pedagógusoknak egyénre szabott anyagokat kell minden tanuló számára összeállítania, hiszen annyira különbözőek a tanulók (szociokulturális háttér, intellektuális kompetenciák, beilleszkedés a hazai iskolarendszerbe, anyanyelv... tekintetében).

Ezért minden modulhoz kétféle feldolgozási változatot készítettünk: az első változatnál azt feltételeztük, hogy a tanulónak az elsajátítandó anyag tartalmában új, és nyelvileg is kihívást jelent. A második változatnál azt feltételeztük, hogy a tanulónak a modul tartalma túlnyomórészt nem ismeretlen, nyelvileg viszont segítséget igényel.

Ezekkel a kiegészítő anyagokkal elsősorban ötleteket szeretnénk adni, hogyan tud a pedagógus az órakereteken belül a nem magyar anyanyelvű diákoknak segítséget nyújtani.

TÁMOGATÓRENDSZER

A kooperatív tanulással, a csoportmunkával kapcsolatos kiadványok ajánlottak a tanári felkészüléshez. Ezek bibliográfiája a kerettanterv és a koncepció mellékletében található.

Alapfelkészítés a szövegértés-szövegalkotás fejlesztésére (30 órás továbbképzés).

Tanácsadás: a szövegértés-szövegalkotás szakmai bizottságának igénybevétele.

Ajánlott folyóiratok:

História, Rubicon.

Ajánlott ismeretterjesztő könyvek:

Hellász fénykora (Móra, 1982.), régi Képes történelem-sorozat,

Herendi Miklós: *Művészettörténet* (Nemzeti tankönyvkiadó, 1998.).

MID-kiegészítés:

Magyar értelmező kéziszótár. Akadémiai Kiadó, Budapest.

Kétnyelvű szótárak

ÉRTÉKELÉS

A tanórán a részképességek fejlesztésének különböző fázisaiban:

- szöveges szóbeli értékelés a tanítás során minden lehetséges esetben
- tanulói önértékelés az önálló munka ellenőrzésekor a feladatlap alapján
- a csoportmunka értékelése, csoportrangsor kialakítása

MODULVÁZLAT

LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ FELADAT GYŰJTEMÉNY
			MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
I. A teljes szöveg áttekintése					
1. A cím értelmezése Mi várható a cím alapján? <i>A görög kultúráról fog szólni a szöveg</i>	tájékozódás a szövegben, a cím és a szöveg viszonyára vonatkozó előfeltevések megfogalmazása	Differenciálhatunk a munkaforma megválasztásában, ha csoportmunkát választunk, a csoportok lehetőleg heterogének legyenek.	frontális, csoportos vagy önálló, az osztály összetételéhez legjobban illeszkedően	beszámoló vagy közös megbeszélés	a szöveg, feladatlap
MID-kiegészítés: Amíg a nem MID-es diákok frontális osztálymunkában megbeszélnek a cím és a szöveg kapcsolatát, a MID-es tanulók a MID-es feladatlap (mindkét változat) 1. feladatán dolgoznak	MID-kiegészítés: cím és szöveg kapcsolatának meghatározása	MID-kiegészítés: egyéni vagy páros munka	MID-kiegészítés: egyéni vagy páros munka		MID-kiegészítés: A MID-es tanulók a MID-es feladatlap 1. feladatán dolgoznak (1.1., 1.2., 1.3.) mindkét változatban.
2. A szöveg áttekintő olvasása, a fejezetcímek, a kiemelések, a képek megfigyelése <i>Kiről vagy miről hallott már a kiemelések közül? Mit tud a kiemelt szavakról?</i>	áttekintő olvasás, a cím alapján kialakult előfeltevés újragondolása, a kiemelt szavak értelmezése		egyéni vagy frontális	közös megbeszélés vagy beszámoló	a szöveg, szótárak, feladatlap

	LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ FELADAT GYŰJTEMÉNY
				MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
3.	Kialakul az olvasási stratégia <i>Várható előfeltétel: a szöveg az ókori görög kultúráról fog szólni.</i>	lényegkiemelés	szóbeli megfogalmazás tanári segítséggel.	közös vagy egyéni	beszámoló	
II. A szöveg elolvasása						
	A teljes szöveg olvasása <i>Szempon: Figyeljétek meg a szöveg olvasása közben, hogy hányféle művészeti ágról illetve tudományágról van szó!</i>	globális megértés		önálló olvasás	néma olvasás	a szöveg
	MID-kiegészítés: A teljes szöveg elolvasása	MID-kiegészítés: globális szövegértés		MID-kiegészítés: Önálló olvasás – pármunka a feladatmegoldásnál		MID-kiegészítés: A MID-es feladatlap 2. feladatának megoldása (mindkét változat)
	A szövegegységek olvasása, megértése					

	LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ FELADAT GYŰJTEMÉNY
				MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
1.	A szöveg bekezdésenkénti elolvasása *-gal jelöltem a munkafüzetben az általam nehéznek vagy nagyon időigényesnek ítélt feladatokat. MID-kiegészítés: a szöveg részletes olvasása	információkeresés, kulcsszavak, tételmondatok keresése MID-kiegészítés: információk beazonosítása a szövegben (scanning)	differenciált feladatelosztás.	önálló munka	megbeszélés	feladatlap, szöveg MID-kiegészítés: A MID-es feladatlap 3. feladatának elkészítése (3.1., 3.2., 3.3., 3.4.) mindkét változatban
2.	A szöveg vázlatának elkészítése	lényegkiemelés	a tételmondatok alapján vázlatpontok	frontális munka	megbeszélés	feladatlap, esetleg a tanulók füzetete
III. A megértettek alkalmazása						
1.	A megértés ellenőrzése MID-kiegészítés: A megértettek ellenőrzése	a logikai képességek fejlesztése	tanári segítséggel vagy önállóan	egyéni munka MID-kiegészítés: egyéni		feladatlap MID-kiegészítés: A MID-es feladatlap 4. feladata (4.1., 4.2.) mindkét változatban

LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESÉGEK	CÉLCSOPORT A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ FELADAT GYŰJTEMÉNY
			MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
IV. Szövegalkotás, összegzés					
Ismeretterjesztő szöveg alkotása	önálló szövegalkotás írásban MID-kiegészítés: Egyszerű, rövid szöveg alkotása (produktív rész)	képességek szerinti differenciálás	egyéni munka MID-kiegészítés: egyéni	az elkészült munkák megbeszélése	feladatlap MID-kiegészítés: A MID-es feladatlap 5. feladata (mindkét változat)

A FELDOLGOZÁS MENETE

TANÁRI TEVÉKENYSÉG	TANULÓI TEVÉKENYSÉG
I. A teljes szöveg áttekintése	
<p>Az órai feladat meghatározása: Az ókori görög kultúráról szóló szöveggel ismerkedünk meg. Feladatok:</p> <p>A teljes szöveg áttekintése 1. <i>A cím értelmezése</i> Mi várható a cím alapján?</p> <p>MID-kiegészítés: Amíg a nem MID-es tanulók frontális osztálymunkában a cím értelmezéséről beszélnek, a MID-es tanulók elkezdik a MID-es feladatlap feladatainak megoldását</p> <p>2. <i>Tájékozódás a szövegben</i> Hány bekezdésből áll?</p> <p>3. <i>A szöveg kiemelt szavainak áttekintése</i> A kiemelt szavak közül az ismertek meghatározása. A kiemelt személyek közül kiről hallott már, és mit?</p>	<p>Megállapítják, hány bekezdésből áll a szöveg és hogy mi lesz a témája.</p> <p>MID-kiegészítés: A MID-es tanulók a MID-es feladatlap 1. feladatának részeit készítik el egyéni vagy páros munkában (mindkét változat)!</p> <p>A kiemelt szavak kiválasztása. Az ismert nevek megbeszélése.</p> <p>A fentiek alapján a szövegolvasási stratégia kialakult: várhatóan az ókori görög kultúrával foglalkozik a szöveg.</p>
<p>A teljes szöveg elolvasása Szempont: figyeljék meg, hányféle művészeti ággal és tudományággal ismerkedhetünk meg!</p> <p>MID-kiegészítés: A MID-es 2. feladat instrukcióinak megfelelő olvasás (globális szövegértés)</p>	<p>Elolvassák a szöveget. Megjelölik a különböző művészeti ágakat, tudományágakat.</p> <p>MID-kiegészítés: A tanulók a MID-es feladatlap 2. feladatán dolgoznak.</p>
II. A szövegegységek olvasása, megértése	
<p>A szöveg bekezdésenkénti elolvasása egyénileg.</p> <p>MID-kiegészítés: A szöveg bekezdésenkénti, részletes elolvasása egyéni. Információk beazonosítása (scanning)</p> <p>Fogalmak értelmezése, az ismeretlen nevek megkeresése a Ki kicsodában?</p>	<p>A kijelölt rész önálló olvasása.</p> <p>MID-kiegészítés: Amíg a magyar nyelvű tanulók a nem MID-es feladatlap 3. feladatával (3.1., 3.2.) foglalkoznak, a MID-es tanulók önállóan vagy pármunkában próbálják megoldani a MID-es feladatlap 3. feladatát (mindkét változat).</p>

TANÁRI TEVÉKENYSÉG	TANULÓI TEVÉKENYSÉG
<p>A feladatlapon megadott szempontok szerint információkeresés a szövegből.</p> <p><i>Differenciálási lehetőség:</i> A feladatlap különböző nehézségű feladatai közül válogatás a tanulók szövegértési szintje szerint. A szöveg vázlatának elkészítése a tételmondatok alapján.</p>	<p>Az osztály megbeszéli a fogalmak jelentését, megkeresik az ismeretlen neveket.</p> <p>Írásbeli feladat a feladatlapon.</p> <p>A tanulók párokban készítik el a vázlatot, utána közösen ellenőrzik.</p>
III. A megértettek alkalmazása	
<p>A megértés ellenőrzése a feladatlap alapján.</p> <p>MID-kiegészítés: A megértés ellenőrzése a feladatlap alapján.</p>	<p>A feladatlap összefoglaló feladatainak megoldása.</p> <p>MID-kiegészítés: A MID-es tanulók a MID-es feladatlap 4. feladatát oldják meg (mindkét változat).</p>
IV. Szövegalkotás, összegzés	
<p>Írj ismeretterjesztő szöveget, egy képzeletbeli tárlatvezetésen mutasd be a görög kultúra néhány jelentős alkotását a képek segítségével!</p> <p>Az értékelés alapja a szöveg szerkesztettsége, arányossága.</p> <p>MID-kiegészítés: Rövid, egyszerű szöveg megfogalmazása a görög kultúra jelentős alkotásairól.</p> <p>A tanár a MID-es tanulók feladatmegoldásait vagy az óra végén ellenőrzi, vagy az ellenőrzés alatt a nem MID-es tanulók egyéni munkában dolgoznak.</p>	<p>Írásbeli szövegalkotás önállóan.</p> <p>MID-kiegészítés: A tanulók a MID-es feladatlap 5. feladatát önálló munka formájában készítik el (mindkét változat).</p>

FELADATLAP (TANÁRI)

1. A teljes szöveg áttekintése

A várható válaszok zárójelben vannak.

- 1.1 Olvasd el a szöveg címét! Véleményed szerint miről fog szólni a szöveg? *(a görög kultúráról)*
- 1.2 Hány bekezdésből áll a szöveg? *(8)*
- 1.3 Figyeld meg a kiemelt szavakat és a képeket! Mit hallottál már a kiemelt szavak jelentéséről, a személyekről? Láttad-e már ezeket a képeket? Mit tudsz róluk?
(Lehetőleg minél több előzetes ismeretet össze kell gyűjteni. Nem baj, ha pontatlanok az információk.)

2. A teljes szöveg elolvasása

- 2.1 Figyeld meg a szöveg olvasása közben, hogy hányféle művészeti ágról, illetve tudományágról van szó! *(művészeti ágak: építészet, szobrászat, vázafestészet, színház, tudományágak: filozófia, történetírás, orvos tudomány)*

3. A szövegegységek olvasása, megértése

- 3.1 Húzd alá a bekezdések tételmondatait! *(Minden esetben a bekezdés első mondata a tételmondat.)*
- 3.2 Keresd meg a *Ki kicsodában* azoknak a személyeknek a nevét, akikről még nem hallottál! Írj róluk néhány mondatot!
(Adatkeresés a tanulók előzetes ismereteinek függvényében.)
- 3.3 A számok segítségével kapcsold össze az alábbi művészek, tudósok nevét az általuk képviselt tudományággal, illetve művekkel! Segít a szöveg!

Hérodotosz	2.	1. Zeusz-szobor
Hippokratész	4.	2. történetírás
Szókratész	6.	3. Diszkoszvető
Thüküdidész	4.	4. orvostudomány
Platón	6.	5. drámaíró
Szophoklész	5.	6. filozófia
Arisztotelész	6.	7. Athéné-szobor
Pheidiász	1.	
Aiszkülosz	5.	
Müron	3.	
Euripidész	5.	

3.4 A színházakban a színészek maszkot használtak. Véleményed szerint miért volt rá szükség? Húzd alá a szövegnek azt a mondatát, amelyik segített a megoldásban!
(A hatalmas színházakban a távol ülő nézők nem láthatták a színészek arcjátékát.)

3.5 Rajzolj egy vidám vagy egy szomorú maszkot!

3.6 Írd a mellékletben látható képek számát az alkotások neve mellé!

Parthenón 4.

Niké-templom 7.

Zeusz-templom 5.

Diszkoszvető 6.

epidairoszi színház 1.

3.7 Az aláhúzott tételmondatok segítségével készítsd el a szöveg vázlatát!
(Minden bekezdés első mondata.)

4. A megértettek alkalmazása

Igaz vagy hamis?

1. A perzsa háborúk után Athénban először az Akropoliszt építették újjá. *(hamis)*
2. Az olimpiák győzteseinek szobrát elkészítették. *(igaz)*
3. A hippokratészi eskü ma is használta megnevezés az orvosi esküre. *(igaz)*
4. A színházakban a jó akusztika azért volt fontos, hogy a 40000 néző mindegyike jól hallja a színészek mondatait. *(igaz)*
5. A vörösalakos vázákön az alakok közötti területeket festették vörösre. *(hamis)*

5. Szövegalkotás, összegzés

Idegenvezető vagy. Egy képzeletbeli tárlatvezetésen mutasd be az ókori görög kultúra néhány alkotását a képek segítségével!

(Azt figyeljük, hogyan építik be a tanulók régi és új ismereteiket a szövegbe.)

A GÖRÖG KULTÚRA

A krétoi és a mükénéi kor után a görög művészet fénykora a Kr. e. V – IV. századra tehető. A perzsa háborúk után Athént újjá kellett építeni. Előbb helyreállították a lakóházakat, a városfalakat, a kikötőt, és csak ezután került sor az **Akropolisz** újjáépítésére.

1. Az epidauroszi színház

Az Akropolisz máig a világ egyik leghíresebb műemlékegyüttese. Épületei közül kiemelkedik Athéné istennő temploma, a **Parthenón**. Szintén gyönyörű alkotás **Niké** istennő **temploma** vagy az olümposzi **Zeusz-templom**. A görög templomok tetőszerkezetét az oszlopsorok tartották. A görögök építészetében dór, ión és korinthoszi oszlopokat különböztetünk meg.

A görög szobrászat csodálatos alkotásokkal ajándékozta meg az emberiséget. **Müron** az olimpiákon győztes atlétákat formázta meg. **Diszkoszvető** című szobra a diszkosz eldobása előtti pillanatot örökítette meg. Periklész ko-

2. Vörösalakos váza

rának legnagyobb szobrásza **Pheidiász** volt. Ő készítette az Akropoliszon álló **Athéné**, és az Olümpiában található **Zeusz-szobrot** is.

A vázafestészet az ókori görögök életét szinte képeskönyvszerűen jeleníti meg. Először **feketealakos**, majd **vörösalakos vázák** készültek.

A periklészi kor talán legfontosabb művészeti ága a drámaírás és a színjáték volt. Három jelentős alkotó műveit játszották a görög színészek: **Aiszkhülosz**, **Szophoklész**, **Euripidész**. A görög színház szabadtéri, félköríves, általában hegyoldalba épített nézőtérrel rendelkezett. Befogadóképessége 5000 és 40 000 fő között volt. Az előadásokat nappal tartották. A cselekményt

3. Az Akropolisz rekonstrukciós rajza

a kórus beszélte el és két-három színész adta elő. A színészek csak férfiak lehettek. Arcukat maszk fedte. Fontos volt a jó akusztika.

A tudományok közül a görögök sokra tartották a filozófiát, a bölcsesség tudományát. Kiemelkedő filozófusok voltak: **Szókratész**, **Platón**, **Arisztotelész**.

Hérodotoszt a „történetírás atyjának” nevezik. Ő már nemcsak leírta a történelmi eseményeket, hanem elemezte is. **Thuküdidész** pedig már arra is megpróbált választ találni, hogy milyen okok vezettek az egyes történelmi eseményekhez.

Az orvostudomány fontos eredménye az a felismerés volt, hogy a betegségeknek valamilyen természetes oka van. Ezt az okot kell megkeresni úgy, hogy meg kell figyelni a beteget. A görög orvosok rájöttek arra is, hogy mi az agy szerepe az ember szervezetében. A legnagyobb görög orvos **Hippokratész** volt. A ma végzett orvosok is az ő nevében tesznek orvosi esküt.

4. Parthenón

5. Zeusz-templom

6. Miron: Diszkoszvető

7. Niké-templom

3.3 A számok segítségével kapcsold össze az alábbi művészek, tudósok nevét az általuk képviselt tudományággal, illetve művekkel! Segít a szöveg!

Hérodotosz	1. Zeusz-szobor
Hippokratész	2. történetírás
Szókratész	3. Diszkoszvető
Thüküdidész	4. orvostudomány
Platón	5. drámaíró
Szophoklész	6. filozófia
Arisztotelész	7. Athéné-szobor
Pheidiász	
Aiszkülosz	
Müron	
Euripidész	

3.4 A színházakban a színészek maszkot használtak. Véleményed szerint miért volt rá szükség? Húzd alá a szövegnek azt a mondatát, amelyik segített a megoldásban!

3.5 Rajzolj egy vidám vagy egy szomorú maszkot!

3.6 Írd a mellékletben látható képek számát az alkotások neve mellé!

Parthenón _____

Niké-templom _____

Zeusz-templom _____

Diszkoszvető _____

epidairoszi színház _____

3.7 Az aláhúzott tételmondatok segítségével készítsd el a szöveg vázlatát!

---

4. A megértettek alkalmazása

Igaz vagy hamis?

1. A perzsa háborúk után Athénban először az Akropoliszt építették újjá. _____

2. Az olimpiák győzteseinek szobrát elkészítették. _____

3. A hippokratészi eskü ma is használt megnevezés az orvosi esküre. _____

4. A színházakban a jó akusztika azért volt fontos, hogy a 40000 néző mindegyike jól hallja a színészek mondatait. _____

5. A vörösalakos vázákban az alakok közötti területeket festették vörösre. _____

5. Szövegalkotás, összegzés

Idegenvezető vagy. Egy képzeletbeli tárlatvezetésen mutasd be az ókori görög kultúra néhány alkotását a képek segítségével!

MID-kiegészítés:

TANÁRI MEGOLDÓLAP

ELSŐ VÁLTOZAT

1.1. Olvasd el a szöveg címét!

Miről fogsz olvasni a szövegben? Húzd alá!

görög kultúra

1.2. Olvasd el figyelmesen a „kultúra” szó jelentését, majd válaszolj a kérdésre!

Húzd alá a szerinted tárgyi értékeket!

- vörösalakos váza
- szobor

1.3. Hány bekezdésből áll a szöveg? Karikázd be!

4

8

7

2. A teljes szöveg elolvasása

Olvasd el a fenti szöveget, majd a fogalommeghatározások segítségével oldd meg a feladatot!

2.1. Csoportosítsd a szövegben található képeket a művészeti ágakhoz! Írd a művészeti ág mellé a hozzátartozó kép számát!

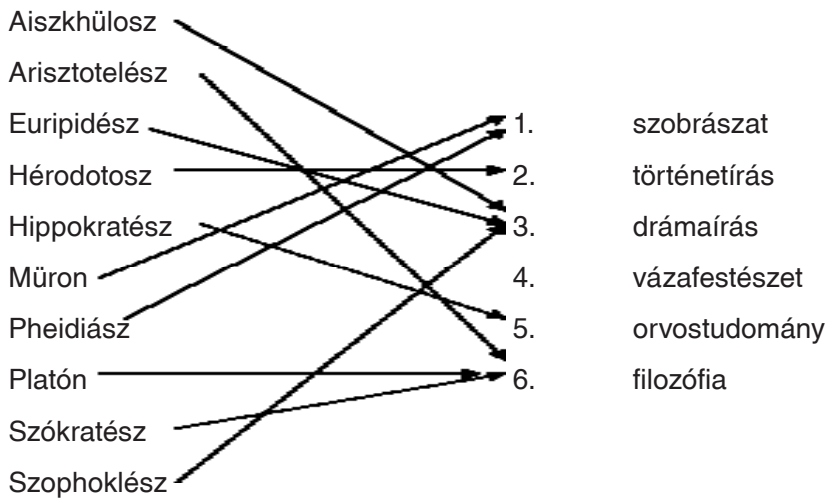
- A) 2
- B) 6
- C) 1, 3, 4, 5, 6

2.2. Milyen tudományágakról van szó a szövegben? Húzd alá!

- filozófia
- orvostudomány
- történetírás

3. A szövegegységek olvasása, megértése

3.1 Kapcsold össze az alábbi művészek, tudósok nevét a hozzájuk tartozó művészeti, illetve tudományággal! A szövegben segítséget találsz!

3.2. Írd az alkotások mellé a szövegben található képek számát!

Akropolisz	3. kép
Niké-templom	7. kép
Zeusz-templom	5. kép
epidairroszi színház	1. kép
Diszkoszvető	6. kép

3.3. Jelöld be a szövegben, hol van szó a következő témákról! Készítsd el a szöveg vázlatát a helyes sorrend kialakításával!

- D) A görög szobrászat
- G) Drámaírás, színjátszás
- A) Történetírás
- E) Athén újjáépítése
- B) Vázafestészet
- H) Orvostudomány
- C) Az Akropolisz részei
- F) Filozófia

3.4. Húzd alá a helyes választ!

- Miért viseltek maszkot a színészek?
- B) mert a női szerepeket is férfiak játszották

- Hol volt a nézőtér?
- A) hegyoldalban

3.5. Rajzolj egy szomorú és egy vidám maszkot!

4. A megértettek alkalmazása

4.1. Melyik a kakukktojás? Húzd alá!

- a) – B) Szókratész
- b) – C) Müron
- c) – B) Euripidész
- d) – A) Thuküdidész

4.2. Igazak vagy hamisak a következő állítások?

- 1. H
- 2. I
- 3. H
- 4. H
- 5. I

5. Szövegalkotás, összegzés egyéni megoldás

MID-kiegészítés:

TANÁRI MEGOLDÓLAP**MÁSODIK VÁLTOZAT**

1.1. Olvasd el a fenti szöveg címét!

Miről lesz szó a szövegben?

A görög kultúráról.

1.2. Olvasd el a „kultúra” szó meghatározását!

Szerinted a képek az anyagi vagy a szellemi értékeket ábrázolják?

Húzd alá a helyes választ!

anyagi értékek

szellemi értékek

1.3. Hány bekezdésből áll a szöveg?

Nyolcból

2. A teljes szöveg elolvasása

Olvasd el a fenti szöveget, majd dönts el, milyen művészeti és tudományágakról olvastál! Csoportosítsd őket! Vigyázz, van 1-1 kakukktojás, amely nem szerepel a szövegben!

1. szobrászat

6. vázafestészet

2. kémia

7. drámaírás

3. történetírás

8. orvostudomány

4. filozófia

9. építészet

5. filmművészet

10. színhátság

művészeti ágak

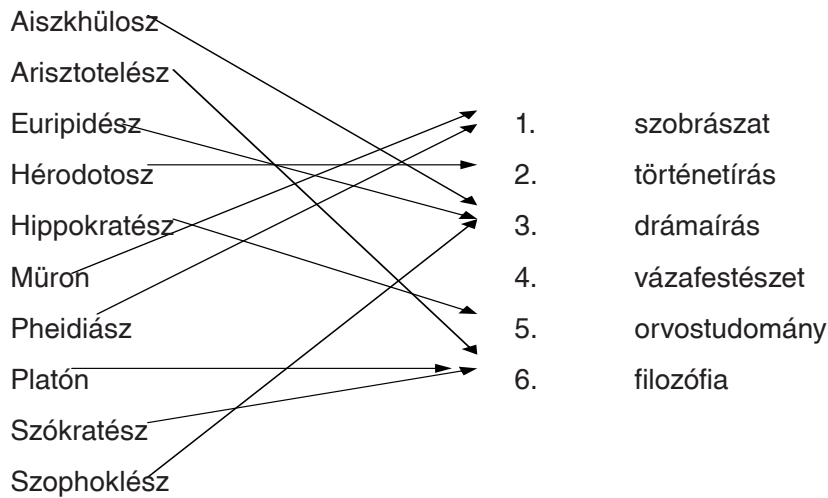
tudományágak

1, 6, 7, 9, 103, 4, 8,52

3. A szövegegységek olvasása, megértése

3.1. Jelöld be a szövegben, melyik bekezdés szól a következő témákról!

3.2. Kapcsold össze az alábbi művészek, tudósok nevét a hozzájuk tartozó művészeti, illetve tudományággal! A szövegben találsz segítséget!

3.3. Készítsd el a szöveg vázlatát a helyes sorrend kialakításával!

- D) A görög szobrászat
- G) Drámaírás, színjátszás
- A) Történetírás
- E) Athén újjáépítése
- B) Vázafestészet
- H) Orvostudomány
- C) Az Akropolisz részei
- F) Filozófia

3.4. Kinek a nevéhez fűződnek a következő dolgok?

- Diszkoszvető   Müron
- Zeusz-szobor   Pheidiász
- drámák írása   Aiszkhülosz, Szophoklész,
Euripidész
- Athéné szobra   Pheidiász

4. A megértettek alkalmazása

4.1. Melyik a kakukktojás? Húzd alá!

Próbáld megindokolni, miért?

- a) – B) Zeusz-szobor
- b) – C) Szókratész
- c) – C) Hérodotosz
- d) – B) Müron

4.2. Igazak vagy hamisak a következő állítások?

1. H
2. H
3. H
4. I
5. I

5. Szövegalkotás, összegzés
egyéni megoldás

A RÓMAI KÖZTÁRSASÁG KIALAKULÁSA, MŰKÖDÉSE, AZ ITÁLIAI-FÉLSZIGET MEGHÓDÍTÁSA

A VIZUÁLIS ÉS VERBÁLIS
INFORMÁCIÓHORDOZÓK
ÁLTAL KÖZVETÍTETT TUDÁS
EGYÜTTES ÉRTELMEZÉSÉRE
IRÁNYULÓ KÉPESSÉGFEJLESZTÉS

MODULLEÍRÁS

<p>A modul célja</p>	<p>A verbális információhordozók által közvetített tudás értelmezésére irányuló készségfejlesztés, az 5. évfolyamos történelem tantárgyhoz kapcsolódó, különböző műfajú szövegeken keresztül. További cél a kiválasztott szövegben található ok-okozati összefüggések felismertetése, a történelmi szakkifejezések megértése, használata.</p>
<p>Időkeret</p>	<p>2×45 perc</p>
<p>Ajánlott korosztály</p>	<p>10–11 év (5. évfolyam)</p>
<p>Modulkapcsolódási pontok</p>	<p>Tágabb környezetben:</p> <p>Tantervi kapcsolódások:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Magyar nyelv és irodalom 3., 4. évfolyam • Irodalom 5., 6. évfolyam <p>Kereszttervi kapcsolódások:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Információs és kommunikációs kultúra – a verbális információhordozók megfelelő használata, • szövegalkotás • Tanulás – tankönyvi és egyéb szövegek önálló feldolgozása, megértése, felhasználása • Emberismeret – a különböző emberi magatartásformák megfigyelése, véleménynyilvánítás azokról <p>Szűkebb környezetben:</p> <ul style="list-style-type: none"> • A szövegértés-szövegalkotás fejlesztése a történelem tantárgyban • A szociális kompetencia: nyitottság és kíváncsiság az emberi múlt, a régmúltban élt emberek élete, tettei iránt, • Magyar nyelv és irodalom: az idegen szavak, nevek írásmódja <p>Ajánlott megelőző tevékenységek:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Róma városának létrejötte, a királyság története. Mondák olvasása a témával kapcsolatban <p>Ajánlott követő tevékenységek:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Róma terjeszkedése a Földközi-tenger nyugati majd keleti medencéjében
<p>A képességfejlesztés fókuszai</p>	<p>A szövegértés-szövegalkotás kompetencia kiemelt fejlesztési feladatai:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. a különböző műfajú folyamatos szövegek értő olvasása, értelmezése; 2. a legfontosabb kézikönyvek használata; 3. a monda és a valóság megkülönböztetése, annak elfogadása, hogy ugyanarról a témáról többféle vélemény, elképzelés létezhet; 4. a történelmi személyiségek tetteinek értékelése

AJÁNLTÁS

Az 5. osztályos történelemtankönyvek szövegei esetenként komoly nehézségek elé állítják még a jobban olvasó gyerekeket is. A szakszövegek olvasására fel kell készíteni a tanulókat. A két óra célja, hogy különböző műfajú, könnyebb és nehezebb szövegekkel ismerkedjenek meg a tanulók, és tudják azokat értelmezni, belőlük információkat gyűjteni.

A feladatok közül a tanulók szövegértési szintjei szerint válasszunk, minden feladat megoldása nem kötelező, azonban minden tanulónak önállóan kell elolvasnia a szövegeket. Ezért határoztuk meg a modulra szánt időkeretet két órában.

Az egyéni haladási tempó alapján válasszuk meg a munkaformákat. Sok esetben hatékonyabb lehet csoportmunka alkalmazása vagy a kooperatív tanulás mint az egyéni munka. Az órák egyes szakaszaiban természetesen indokolt a közös beszélgetés, a frontális osztálymunka.

Ezeken az órákon is fontos az ismeretanyag közvetítése, csak most ezt összekapcsoljuk a szövegfeldolgozás, szövegalkotás képességének kiemelt fejlesztésével.

TÁMOGATÓRENDSZER

A kooperatív tanulással, a csoportmunkával kapcsolatos kiadványok ajánlottak a tanári felkészüléshez. Ezek bibliográfiája a kerettanterv és a koncepció mellékletében található.

Alapfelkészítés a szövegértés-szövegalkotás fejlesztésére (30 órás továbbképzés).

Tanácsadás: a szövegértés-szövegalkotás szakmai bizottságának igénybevétele.

Ajánlott folyóiratok:

História, Rubicon.

Ajánlott ismeretterjesztő könyvek:

Római regék és mondák (Móra, 1980.)

Róma és a római világ története (Officina Nova, 1991.), Új képes történelem-sorozat

A Római Birodalom (Móra, 1985.)

A római kor és a korai középkor (Corvina, 1981.)

ÉRTÉKELÉS

A tanórán a részképességek fejlesztésének különböző fázisaiban:

- szöveges szóbeli értékelés a tanítás során minden lehetséges esetben
- tanulói önértékelés az önálló munka ellenőrzésekor a feladatlap alapján
- a csoportmunka értékelése, csoportrangsor kialakítása

MODULVÁZLAT

LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ FELADAT GYŰJTEMÉNY
			MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
I. A teljes szöveg áttekintése					
1. A cím értelmezése Mi várható a cím alapján? <i>A római köztársaság kialakulása, működése, az Itáliai-félsziget meghódítása</i>	tájékozódás a szövegben, a cím és a szöveg viszonyára vonatkozó előfeltevések megfogalmazása, a szöveg szerkezetének felismerése	Differenciálhatunk a munkaforma megválasztásában, ha csoportmunkát választunk, a csoportok lehetőleg heterogének legyenek.	frontális, csoportos vagy önálló, az osztály összetételéhez legjobban illeszkedően	beszámoló vagy közös megbeszélés	a szöveg, feladatlap
2. A szöveg áttekinthető olvasása, a fejezet-címek, a kiemelések, az ábra megfigyelése.	áttekinthető olvasás, a cím alapján kialakult előfeltevés újragondolása, a kiemelt szavak, az ábra értelmezése		egyéni vagy csoportos	közös megbeszélés vagy beszámoló	a szöveg, feladatlap
3. Kialakul az olvasási stratégia <i>Várható előfeltevés: a szöveg a római köztársaság életével, az akkor élt néhány ember alakjával foglalkozik.</i>	lényegkiemelés	szóbeli megfogalmazás tanári segítségével,	közös vagy egyéni	beszámoló	
II. A szöveg elolvasása					
A teljes szöveg olvasása	globális megértés		önálló olvasás	néma olvasás	a szöveg

	LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ FELADAT GYŰJTEMÉNY
				MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
	A szövegegyeségek olvasása, megértése					
1.	A szöveg fejezeteinek elolvasása csoportokban	információkeresés, kulcsszavak, tételek keresése, egyszerű összefüggések megtalálása	a csoportok tagjai közötti differenciált feladatelosztás.	önálló és csoportos munka	megbeszélés a csoporton belül, majd a csoportok között	feladatlap, szöveg
2.	A szöveg vázlatának elkészítése	lényegkiemelés	a csoportok mondják meg az általuk olvasott fejezetből a rögzítendő vázlatpontot	frontális munka	megbeszélés	feladatlap, esetleg a tanulók füzetek
III. Szövegalkotás, a megértettek alkalmazása						
1.	Fiktív szöveg alkotása adott témában Situációs gyakorlatok Összegzés, a megértettek felhasználása	szövegértés alapján az új tudás integrációja, nyelvi kreativitás, a meglévő ismeretek aktivizálása, alkalmazkodás a nyelvi szituációkhoz	csoporton belüli differenciálás: mondat- illetve szövegalkotás	heterogén csoportok	csoportos megbeszélés, előadás	
2.	A megértés ellenőrzése	a logikai képességek fejlesztése	tanári segítséggel vagy önállóan	egyéni munka		feladatlap

A FELDOLGOZÁS MENETE

TANÁRI TEVÉKENYSÉG	TANULÓI TEVÉKENYSÉG
I. A teljes szöveg áttekintése	
<p>Az órai feladat meghatározása: A római köztársaság kialakulásával, működésével, az Itáliai-félsziget meghódításával ismerkedünk meg a mellékelt szöveg alapján. Feladatok:</p> <p>A teljes szöveg áttekintése</p> <p>1. <i>A cím értelmezése</i> Mi várható a cím alapján? Hány fő egység várható?</p> <p>2. <i>Tájékozódás a szövegben</i> Hány fejezetből, bekezdésből áll? Mi lehet az oka a különböző betűtípusnak?</p> <p>3. <i>A szöveg kiemelt szavainak áttekintése</i> A kiemelt szavak közül az ismertek meghatározása, az ismeretlenek értelmezése.</p> <p>4. <i>Az ábra megfigyelése</i> Mit lehet az ábra alapján megtudni a római köztársaság működéséről?</p>	<p>Megállapítják, hány részből áll a szöveg. Mi lesz a témája.</p> <p>A szövegegységek számának meghatározása: a szöveg négy egységből áll. Az ismeretterjesztő és az irodalmi szöveg elválasztását jelenti a kétféle betűtípus.</p> <p>A kiemelt szavak kiválasztása. Az ismertek megbeszélése: <i>népgyűlés, diktátor</i>, az ismeretlenek megjelölése: <i>konzul, szenátus, stb.</i></p> <p>Az ábra bemutatja, hogy melyik tisztségviselőt kik választják meg.</p> <p>A fentiek alapján a szövegolvasási stratégia kialakult: várhatóan a római köztársaság életével foglalkozik a szöveg.</p>
<p>A teljes szöveg elolvasása Szempont: a mesészerű részek megjelölése.</p>	<p>Eloolvassák a szöveget. Megjelölik azokat a részeket, amelyek római mondákat ismertetnek.</p>

TANÁRI TEVÉKENYSÉG	TANULÓI TEVÉKENYSÉG
II. A szövegegységek olvasása, megértése	
Az osztály csoportokra osztása, a szöveg egységenkénti elolvastatása csoportokban.	A kijelölt rész önálló olvasása.
Az ábra és a fogalmak értelmezése, az ismeretlen szavak megkeresése az <i>Idegen szavak szótárában</i> vagy az <i>Értelmező szótárban</i> .	A csoportok megbeszélik az ábrát, a fogalmak jelentését, megkeresik az ismeretlen kifejezéseket a szótárakban.
<p>A feladatlapon megadott szempontok szerint információkeresés a szövegből.</p> <p><i>Differenciálási lehetőség</i> A feladatlap különböző szintű feladatai közül válogatás a tanulók szövegértési szintje szerint. *-gal jelöltem a munkafüzetben az általam nehéznek vagy nagyon időigényesnek ítélt feladatokat. A csoportok beszámolóinak meghallgatása a feladatok megoldásáról, javítás, pótlás.</p> <p>A vázlat közös elkészítése</p>	<p>Írásbeli feladat a feladatlapon.</p> <p>A megoldások megbeszélése először csoporton belül, majd összehasonlítása a tanár által bemutatott helyes megoldással. A helyes megoldások bemutatása a többi csoportnak. Minden csoport javaslatot tesz az általa olvasott részből.</p>

TANÁRI TEVÉKENYSÉG	TANULÓI TEVÉKENYSÉG
<p>Szövegalkotás</p> <p>Feladatok:</p> <p>1. Hallottátok-e a mindennapi beszédben: „Oszd meg, és uralkodj!”? Találjatok ki olyan mindennapi helyzetet, ahol érvényesül ez a mondás! Készüljétek fel a jelenet eljátszására! Beszéljétek meg, milyen ember az, aki rendszeresen él ezzel az elvvel!</p> <p>2. Alakítsd át és mondd el társaidnak a történetet úgy, mintha kistestvérednek mesélnéd esti meseként, vagy lezárt fémhengerben az utókor számára őriznéd meg!</p> <p><i>Menenius Agrippa meséje</i> <i>A pürrhoszi győzelem</i></p> <p>A két feladat közül választani lehet. Az első feladat során a csoport minden tagja kapjon szerepet a jelenet eljátszásában, a második esetében a csoport együtt alkossa meg a szöveget. Szempontok a szövegalkotáshoz: ötletesség, érdekes előadás, tématarítás, a második esetében minél több és pontosabb információ beleszövése a szövegbe.</p> <p>A megértés ellenőrzése a feladatlap alapján <i>Differenciálási lehetőség:</i> A feladatok kiválasztása a tanulók képességei szerint.</p>	<p>Heterogén csoportokban dolgoznak.</p> <p>A csoport együtt adja elő az elkészített jelenetet, ügyelve arra, hogy mindenkinek legyen valamilyen feladata, szerepe. A második feladatnál kiválaszthatja az előadót a csoport, az osztály, illetve a tanár is.</p> <p>A feladatlap összefoglaló feladatainak megoldása.</p>

FELADATLAP (TANÁRI)

1. Ráhangolódás, a teljes szöveg áttekintése

A várható válaszok zárójelben vannak.

- 1.1 Csak a címet, a fejezetcímeket olvasd el, és tanulmányozd az ábrát!
Fogalmazd meg, mi lehet a szöveg tartalma!
(Milyen tisztviselőket választottak Rómában és hogyan? A plebejusok harca a politikai hatalomért, Róma harcai az Itáliai-félszigeten.)
- 1.2 Magyarázd meg történelmet még nem tanuló testvérednek, hogy kik a patríciusok és a plebejusok!
(Patríciusok: előkelők, az ősi családok tagjai; plebejusok: közemberek, földművesek.)
- 1.3 A szenátus és a szenior szó jelentésbeli kapcsolatát biztosan meg tudod fejteni.
A szenior szót a sportban is használják, mit jelent?
(A sportban az idősebb korosztályt jelenti.)

2. A teljes szöveg elolvasása

- 2.1 * Dolgozzatok csoportokban!
Olvasd el a számodra kijelölt fejezetet, és írd minden mondat mellé a margóra az alábbi jelek egyikét! (A dőlten szedett szövegrészeket csak olvasd el!)
(A tanulók válaszai egyéniek.)
  - ✓ már ismerted, tanultad
  - + új ismeret, de érted, amit olvasol
  - nem így tudod, nem így emlékszel
  - ? nem érted amit olvasol, kérdéseid vannak
  - ki szeretnéd egészíteni az olvasottakat
- 2.2 Keresd meg a fejezet tételmondatait, húzd alá a szöveg kulcsszavait!
- 2.3 Válaszolj a kérdésekre az elolvasott rész alapján!

1. csoport

Milyen államforma váltotta fel a királyságot? *(Köztársaság.)*
Kik voltak a népgyűlés tagjai? *(Vagyonos plebejusok.)*
Szerinted miért csak egy évre választottak konzult Rómában?
(Lehetséges válasz: ne tehessen szert nagyobb hatalomra.)
Mi a szenátus feladata? *(Ők biztosítják a kormányzás folytonosságát.)*
Miért csak veszély esetén választottak diktátort Rómában?
(Mert rendkívüli hatalommal ruházták fel.)

2. csoport

Miért volt szükség egyre több hivatalviselőre Rómában?

(A területnövekedés és az igazgatási feladatok gyarapodása miatt.)

*Keressd meg az *Idegen szavak szótárában* a következő tisztségviselők nevének pontos jelentését!

Praetor

Questor

Cenzor

Néptribunus

Az ábra alapján írd le, melyik tisztségviselőt kik választották!

(A népgyűlés választotta a *consult*, a *praetort*, az *aedilist*, a *questort* és a *censort*.

A plebejusok választották a *tribunust*, a *senátus pedig a diktátort*.)

3. csoport

Miért élesedett ki az ellentét a plebejusok és a patríciusok között? (A háborúk és a sok adó miatt.)

Hova vonultak ki a plebejusok és mi volt a céljuk? (A Szent hegyre, új várost akartak alapítani.)

Szerinted miért tudta meggyőzni őket Menenius Agrippa, hogy térjenek vissza?

(Lehetséges válasz: rádöbbenette őket arra, hogy a plebejusok és a patríciusok csak együtt védhetik meg Rómát.)

4. csoport

Mit jelent az „Oszd meg, és uralkodj!” elve? (Egymás ellen fordítani a népeket és uralkodni rajtuk.)

Melyik nép jelentett veszélyt Rómára? (Gallok.)

Mit jelent a „Jaj a legyőzötteknek!” mondás?

(A győztesek kényük-kedvük szerint bánhatnak a legyőzöttekkel.)

Mikor használhatjuk a pürrhoszi győzelem kifejezést? (Nagy áldozattal kivívott győzelem esetén.)

3. Vázlat

Minden csoport beszélje meg egymás között, hogy az általa feldolgozott részből mi kerüljön a közös vázlatba!

Egy lehetséges változat:

1. A király elűzése Rómából

2. A legfontosabb tisztségviselők: konzulok, diktátor, questorok, praetorok, cenzorok, néptribunusok.

3. Az elégedetlen plebejusok elhagyták Rómát. Hosszú küzdelem után vívták ki jogaikat.

4. Róma meghódította az Itáliai-félszigetet.

4. Szövegalkotás

Minden csoport számára (A két feladat közül csak az egyiket kell megoldani!)

a) Készüljétek fel egy a mindennapi életből vett jelenettel, amely az „Oszd meg, és uralkodj” elvére épül!

b) Alakítsátok át a történeteket úgy, mintha a kistestvéreteknek mondanátok esti meseként, vagy az utókor számára írnátok le és egy lezárt fémhengerben helyeznétek el!

Menenius Agrippa meséje

A pürrhoszi győzelem

5. A megértettek alkalmazása

Minden csoportnak

5.1 Igaz vagy hamis?

- 1. Az utolsó király elkergetése után Róma köztársaság lett. *(igaz)*
- 2. A népgyűlés részben felette állt a konzuloknak. *(igaz)*
- 3. A római köztársaságban ugyanolyan demokrácia volt, mint Athénban. *(hamis)*
- 4. A „Jaj, a legyőzötteknek!” mondás azt igazolja, hogy a győzők igazságtalanul és törvénytelenül is tevékenykedhettek. *(igaz)*
- 5. Menenius Agrippa meséje azt bizonyítja, hogy az egyes néprétegek ugyanúgy egymásra vannak utalva, mint testünk különböző részei. *(igaz)*
- 6. A néptribunusok a népgyűlésen védtek a plebejusok szegényebb rétegeinek érdekeit. *(hamis)*
- 7. A diktátorok ugyanolyan hatalommal rendelkeztek, mint a konzulok. *(hamis)*
- 8. Brennus a gallok hadvezére volt. *(igaz)*

*5.2 Egészítsétek ki a szöveget!

Az atyák leszármazottai az előkelők, a *patrícusok*, akik a *köztársaság* korának kezdetén kivételes jogokkal rendelkeztek. Csak közülük kerülhettek ki a *szenátus* tagjai, csak őket választhatták *consuloknak*. A *plebejusok* egy idő után megelégték jogtalanságukat. Hosszú harc és egyezkedés után *kivívták* jogukat. Róma sok háború és az „*Oszd meg, és uralkodj!*” elvének érvényesítésével elfoglalta az *Itáliai-félszigetet*.

A RÓMAI KÖZTÁRSASÁG KIALAKULÁSA, MŰKÖDÉSE, AZ ITÁLIAI-FÉLSZIGET MEGHÓDÍTÁSA

1. A római köztársaság kialakulása, tisztségviselői

Rómában megszűnt a királyság, helyette **köztársaság** lett. A nép választotta a vezetőket, ügyelve arra, hogy a hatalom egy ember kezében se váljon zsarnoksággá. Tarquinius Superbus elűzése után **minden évben két-két konzult választottak**, akik megbízatásuk letelte után nem voltak újraszahozhatók. A konzulok megosztották maguk között a hatalmat, és ellenőrizték egymást. Mellettük a patrícius családok legidősebb tagjaiból alakult testület, a **szenátus** döntött az állam ügyeiben. A szenátus és a konzulok álltak a római köztársaság élén. Mivel a konzulokat évente választották, a kormányzás folytonosságát a szenátus biztosította. Ez volt a legtekintélyesebb szervezet Rómában. A **népgyűlésnek** a vagyonos plebejusok voltak a tagjai. A köztársaság megszervezése azonban nem ment csatározások nélkül. Harcoltak egymással a patríciusok, ellenük a plebejusok, és gyakran érte külső támadás is Rómát.

Az elűzött király családja ugyanis többször megkísérelte a Rómába való visszatérést, fellázítva a környező népeket Róma ellen. Rómában a veszélyre való tekintettel rendkívüli hatalommal felruházott vezetőt, vagyis **diktátort** választott a szenátus.

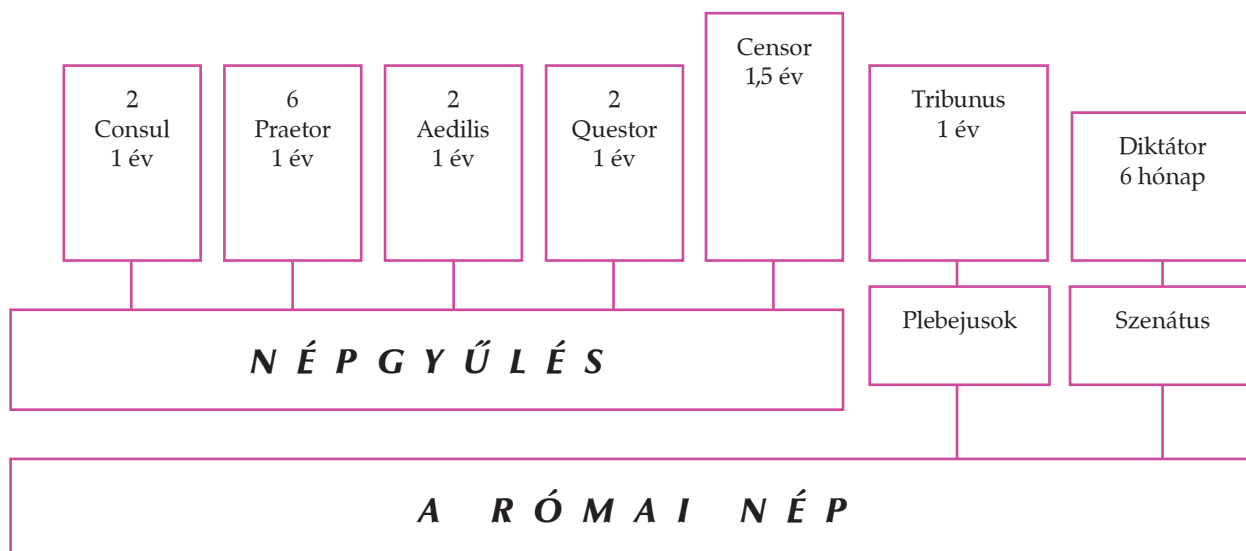
2. A római köztársaság működése

Róma területe egyre növekedett, ezért az igazgatási feladatok is egyre gyarapodtak. Ráadásul a plebejusok is mozgolódni kezdtek a patríciusok ellen. Rómában egyre több hivatalviselőre volt szükség. A **questorok** a pénzügyekben, a **praetorok** a bírósági ügyekben segítették a konzulok munkáját. A **cenzorok** a vagyonbecslést végezték.

Fontos szerepe volt a **néptribunusnak**. Őt a plebejusok választották. Szerepe a szenátusban a plebejusok érdekeinek védelme volt.

3. A plebejusok harca a patríciusok ellen

A háborúk és a velük járó sok adó miatt **kiélestedt az ellentét** a nép és az atyák, azaz a plebejusok és a patríciusok között. A nép nem tudta fizetni az adót, az adósok ellen pedig szigorú törvényeket hoztak az atyák: aki meghatározott időben nem fizetett, annak javait a hitelező lefoglalhatta, elárverezhette, magát az adóst pedig fogságba vethette. A plebejusok közül sokan jutottak **adósrabszolgaságba**, így az elégedetlenség általános lett a nép soraiban. A gazdagabb plebejusok pedig részt akartak venni a közös ügyek intézésében. Azt mondták, hogy ők is

fizetnek adót, tehát nekik is **joguk van beleszólni az állam ügyeibe**. A plebejusok, amikor követeléseiket a szenátus visszautasította, **elhagyták Rómát**. A város melletti Szent-hegyre vonultak, és elhatározták, hogy új várost alapítanak. Itt kereste fel őket Menenius Agrippa, aki a következő történettel bírta rá a plebejusokat a visszatérésre.

Volt idő, amikor az emberi test részei még önálló élőlények voltak. Történt egyszer, hogy összesűgtak-bűgtak, előbb titokban, majd egyre hangosabban, és méltatlankodni kezdtek: „az nem igazság, hogy mindig csak mi dolgozunk, a kéz kapát fog, a láb hordja a testet, a száj és a fogak rágnak. A mi munkánk gyümölcsét a gyomor tétlenül élvezi.” Addig-addig, míg összeesküdtek a gyomor ellen. Megesküdtek, hogy a kéz nem visz egyetlen falatot sem a szájhoz, vagy ha vinne is, azt a száj nem fogadja el, és így tovább. Mindegyik kitarzott amellet, amit fogadott.

Mit gondoltok, mi történt? Elgyengültek, valamenynyit titkos kór gyötörte. Most derült csak ki, milyen fontos a gyomor. Belátták ezt a test részei, nem is lázadoztak többé.

És most jól figyeljétek! Ti is egy test vagytok az atyákkal, egy nép, egy állam, mely belőletek és belőlünk áll. Miért lázadtok hát? Térjétek vissza Rómába, és tárgyaljunk az egyetértésről.

A plebejusok azután visszatértek Rómába, és még hosszú évszázadokon keresztül harcoltak a jogaikért.

4. Az Itáliai-félsziget meghódítása

Róma először a félsziget északi részét foglalta el, sokszor egymás ellen fordítva, kijátszva az itt élő népeket. Ezt őrzi az **„Oszd meg, és uralkodj!”** jelmondat is. A váltakozó sikerű harcok során időnként Rómába is betört az ellenség. Egyszer a gallok a várost is elfoglalták, és csak a vár maradt a rómaiak kezén. Az ostrom alatt mind a gallok, mind a rómaiak éheztek. Végül a rómaiak követelést küldtek a gallokhoz.

A követség Sulpicius vezetésével lement a gallok táborába, és Brennus elé vezettette magát.

– Azért küldött minket, vezér, a római nép és szenátus, hogy mit kívántok annak fejében, hogy feloldjátok a Capitolium ostromát.

A gallok fellélegeztek. Végre elhagyhatják ezt az átkozott várost!

– Ezer tál aranyat fizessetek, és akkor elmegyünk!

Nem volt mit tenni, a rómaiak összeszedték a rengeteg aranyat az államkincstárból, a templomokból, de még az asszonyok maradék ékszereiből is. Így gyűlt össze nagy nehezen a váltságdíj. A római vezérek és Brennus gall vezér tisztjeitől körülölvéve a fórumon felállított mérlegen mérték az aranyat.

Egyszer csak felkiáltott Sulpicius:

– Hohó, nem így, vezér! Azért, mert ti sarcoljátok Rómát, nem szabad hamis súlyokat használnotok! Nem félték az igazságos istenektől?

De Brennus csak gúnyosan nevetett. Leoldotta kardját, és odacsapta a mérlegre a hamis súlyok közé.

– Vae victis! Jaj a legyőzötteknek! – mondta gőgösen.

A félsziget északi részének elfoglalása után dél felé fordultak a rómaiak, az itt található görög gyarmatvárosok ellen. Ezek közül Tarentum segítséget kért egy másik görög város királyától, Pürrhosztól.

Asculum város mellett bocsátkoztak harcba a római seregek Pürrhosz csapataival. Lovas harcra alkalmatlan, erdős, nehezen járható terepen, egy folyó mellett harcoltak. Rengeteg volt a sebesült, és sokan estek el. Másnap Pürrhosz sík terepen akarta folytatni a csatát. A rómaiak nem tudtak kitérni a roham elől, és oldalba sem tudták támadni az ellenséget, mint előző nap, ezért kénytelenek voltak szemtől szembe harcolni a sík terepen. Mondják, Pürrhosz és a rómaiak ádáz és hosszú küzdemet folytattak egymással, míg végül a rómaiak megfutamodtak. A rómaiak közül hatezren estek el, Pürrhosz oldalán pedig háromezer-ötszázöt halottat vettek fel a királyi jegyzékbe.

A két hadsereg szétválása után valakinek, aki szerencsét kívánt a győzelméhez, Pürrhosz állítólag ezt mondta: „Ha még egy csatában győzünk a rómaiakon, végképp elveszünk”. Ugyanis a magával vitt haderő nagy része odaveszett, és kis híján mind elestek barátai és hadvezérei is.

II. FELADATLAP

A RÓMAI KÖZTÁRSASÁG KIALAKULÁSA, MŰKÖDÉSE, AZ ITÁLIAI-FÉLSZIGET MEGHÓDÍTÁSA

1. Ráhangolódás, a teljes szöveg áttekintése

- 1.1 Csak a címet, a fejezetcímeket olvasd el, és tanulmányozd az ábrát!
Fogalmazd meg, mi lehet a szöveg tartalma!
- 1.2 Magyarázd el történelmet még nem tanuló testvérednek, kik a patríciusok és a plebejusok!
- 1.3 A szenátus és a szenior szó jelentésbeli kapcsolatát biztosan meg tudod fejteni.
A szenior szót a sportban is használják, mit jelent?

2. A teljes szöveg elolvasása

- 2.1 * Dolgozzatok csoportokban! Olvasd el a számodra kijelölt fejezetet, és írd minden mondat mellé a margóra az alábbi jelek egyikét! (A dőlten szedett szövegrészeket csak olvasd el!)

- ✓ már ismerted, tanultad
- + új ismeret, de érted, amit olvasol
- nem így tudod, nem így emlékszel
- ? nem érted, amit olvasol, kérdéseid vannak
- ki szeretnéd egészíteni az olvasottakat

- 2.2 Keresd meg a fejezet tételmondatait, húzd alá a szöveg kulcsszavait!

- 2.3 Válaszolj a kérdésekre az elolvasott rész alapján!

1. csoport

Milyen államforma váltotta fel a királyságot?

Kik voltak a népgyűlés tagjai?

Szerinted miért csak egy évre választottak konzult Rómában?

Mi a szenátus feladata?

Miért csak veszély esetén választottak diktátort Rómában?

---

2. csoport

Miért volt szükség egyre több hivatalviselőre Rómában?

---

*Keress meg az *Idegen szavak szótárában* a következő tisztségviselők nevének pontos jelentését!

Praetor: _____
_____

Questor: _____
_____

Cenzor: _____
_____

Néptribunus: _____
_____

Az ábra alapján írd le, melyik tisztségviselőt kik választották!

---

3. csoport

Miért élesedett ki az ellentét a plebejusok és a patríciusok között?

Hova vonultak ki a plebejusok, mi volt a céljuk?

Szerinted miért tudta meggyőzni őket Menenius Agrippa, hogy térjenek vissza?

---

4. csoport

Mit jelent az „Oszd meg, és uralkodj!” elve?

Melyik nép jelentett veszélyt Rómára?

Mit jelent a „Jaj a legyőzötteknek!” mondás?

Mit takar a pürrhoszi győzelem kifejezés?

---

3. Vázlatkészítés

Minden csoport beszélje meg egymás között, hogy az általa feldolgozott részből mi kerüljön a közös vázlatba!

4. Szövegalkotás

Minden csoport számára (A két feladat közül csak az egyiket kell megoldani!)

- a) Készüljete fel egy, a mindennapi életből vett jelenettel, amely az „Oszd meg, és uralkodj” elvére épül!
- b) Alakítsátok át a történeteket úgy, mintha a kistestvéreteknek mondanátok esti meseként, vagy az utókor számára írnátok és egy lezárt fémhengerben helyeznétek el!

*Menenius Agrippa meséje
A pürrhoszi győzelem*

5. Összegzés, a megértettek alkalmazása

Minden csoportnak

5.1 Igaz vagy hamis?

- 1. Az utolsó király elkergetése után Róma köztársaság lett. _____
- 2. A népgyűlés részben felette állt a konzuloknak. _____

- 3. A római köztársaságban ugyanolyan demokrácia volt, mint Athénban. _____
- 4. A „Jaj a legyőzötteknek!” mondat azt igazolja, hogy a győzők igazságtalanul és törvénytelenül is tevékenykedhettek. _____
- 5. Menenius Agrippa meséje azt bizonyítja, hogy az egyes néprétegek ugyanúgy egymásra vannak utalva, mint testünk különböző részei. _____
- 6. A néptribunusok a népgyűlésen védtek a plebejusok szegényebb rétegeinek érdekeit. _____
- 7. A diktátorok ugyanolyan hatalommal rendelkeztek, mint a konzulok. _____
- 8. Brennus a gallok hadvezére volt. _____

*5.2 Egészítsétek ki a szöveget!

Az atyák leszármazottai az előkelők, a _____, akik a _____
 _____ korának kezdetén kivételes jogokkal rendelkeztek. Csak közülük kerülhettek ki
 a _____ tagjai, csak őket választhatták _____ .
 A _____ egy idő után megelégtették jogtalanságukat. Hosszú harc és
 egyezkedés után _____ . Róma sok háború és az _____
 _____ elvének érvényesítésével elfoglalta az _____ .